

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

OCAK 1966

İÇİNDEKİLER :

Halk Melodileri Derleme Gezileri	İhsan HİNÇER
Ernik Yağ ve Kozanoğlu'na Dair Ramazan	Osman SAYGI
Yurdun Dört Bucağından ve Yöresinden: Deyimler (5)	Burhan FELEK
Kars ve Yöresinde Çoban Hakkı	Faik AKÇIN
Hicranî ve Burhanî'nin Müşaaireleri ile Bitiş (15)	Mürsel KÖSE
İlençler ve Mâniler	M. Kemal YANBEY
Aile Kavramı ve Mukaddes Yuva	Nedim ORTA
Saz Şairleri: Yozgatlı Âşık İfşai	İshak SUNGUROĞLU
Dadaloğlu'nun Yayınlanmamış Şiirleri	Mahmut İŞITMAN
Bir Masal: Avcı ile Karaca	Orhan Göksel AYDEMİR
Aynı Olayları: Gerçek Folklor Çalışmaları Başladı	Numan KARTAL
	Cora HİNÇER

IX. CİLDİN İNDEKSİ — DOKUZUNCU CİLDİMİZ DE TAMAMLANDI
BİZE GELEN KİTAPLAR

SAYI : 198

KURUŞ : 100

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜR DERGİSİ

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU : AĞUSTOS 1949
AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALKBİLGİSİ DERGİSİ
SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

No. 198

OCAK 1966

YIL: 17 — CİLT: 9

DEVLET KONSERVATUVARI'NIN HALK MELODİLERİ DERLEME GEZİLERİ

Yazan: İhsan HİNÇER

Ankara Devlet Konservatuvarı 1937 yılında başlayarak 1954 yılı sonuna kadar Folklor Arşivi Seksiyonu vasıtasıyla Yurdumuzun bütün illerinden 8960 adet melodi derlemiş ve bunun için 18 gezi tertiplemiştir.

Bu gezilerde 1937 - 1950 arasında toplanan melodileri, vokal (sesli), enstüman (çalgılı) ve uzunhava, kırık hava olarak tasnif edilmiş halde Konservatuvar Müdürlüğünden Ulvi Cemal Erkin imzasıyla almış ve dergimizin I. cildinin 22 ci sayısında 337 ci sayfada bilim dünyasına duyurmuştuk.

1951 - 1954 ve daha sonraki çalışmalar hakkında da Devlet Konservatuvarından «Türk Folklor (=Halkbilgisi) Derneği» Genel Sekreteri olarak 12.12.1960 tarihli, 76 numaralı yazımızla bilgi rica edilmiş, bu bilginin dergimizin 22 ci sayısında yayımlanan 24.1.1951 tarihli ve 78 sayılı yazılarındaki metod ve tasnif dairesinde lütfu, tekit olunmuştur.

Alınan cevap, tasnifli olmadığı gibi, yazıda müdürün imzası da yoktu. Sol dip köşede Arşiv Şefi merhum Muzaffer Sarısözen'in imzası bulunuyordu. Yazıda ne başlık, ne de numara vardı. Yazı bu şekli ile bile biz folklorcular için, hele Sarısözen de vefat ettikten sonra, büyük değer taşımak-

tadır.

Halen, önce Folklor Arşivi'nin başına getirilen, sonra da Devlet Konservatuvarı Müdürlüğüne atanan çok değerli genç müzikolog Gültekin Oransay'ın çok perişan bulduğu Folklor Arşivini kısa zamanda ele alacağını, plâkların kataloglarını yayımlayacağını ümit etmekteyiz. Bu en büyük tesellimiz olmaktadır. Kendisine başarılar dileriz.

1951 - 1954 gezilerine ait mektubu aşağıya aynen alıyoruz:

TÜRK FOLKLOR DERNEĞİ GENEL SEKRETERLİĞİ

İstanbul

12.12.1960 gün ve 76 sayılı yazı karşılığı;
1 — 1951 Halk müziği derlemesinde İstanbul ve Kocaeli'ye gidilmiş, İstanbuldan; 59, Kocaelinden 56 parça alınmıştır.
2 — 1952 de Bitlis, Siirt, Mardin ve Hakkari illerine gidilerek, Bitlisten 56, Siirtten 39, Mardinden 76 ve Hakkâriden 28 melodi tesbit edilmiştir.

3 — Ayrıca 1952 de (İzmir - Narlıdere) dolaylarında yapılan özel bir araştırma ile, «Tahtacı»lardan 40 Orijinal parça plâğa alınmıştır.

4 — 1954 te Ortaasyadan gelen Göçmen

ERNİK YAĞ VE KOZANOĞLU'NA DAİR

Yazan: Osman SAYGI

Kadirli'li Hacı Bozdoğan Bey'den dinledim. Aşiretinden söz açtı ve meşhur (Kozanoğlu) na ait şu fıkrayı anlattı ve devam etti:

«Bizim orada evvelâ südü alırlar, ineklerden. Sonra pişirirler. Soğuduktan sonra, içersine yoğurt (damızlık) atarlar.

Akşam üzerine doğru olur, olgunlaşır, (Yannık) tâbir edilen bir koyun kesilir. Tulum halinde derisi çıkarılır. Güzelce kazınır, tüğü ateşte ütülenir. Derisinin içi de temizlenir. Ve deri (çatma) denen üç bacaklı bir ağaca bağlanır.

Yoğurt bu üç bacaklı (yannık) içine konur içerisine bir kazan yoğurt dökülür. Ve onu yayarlar, uzun saplı (çamça) ile kepçe ile karıştırırlar.

Yannığın yanına büyük bir kazan da korlar.

Evin büyük kızı yannığın içindeki yoğurdu döver.

Bu vuruş ve döğüş ninni söyler gibidir. Gayet güzel ses çıkar ve çalkalanır. Bu işle, genç kızlar ellerindeki yayma ile ekseriya bir saat uğraşırlar.

Yağlar başlar köpük köpük çıkmaya. Çıkan yağları (Çamça) denen kepçe ile alırlar.

Toplanan yağlar kazanın içinde biriktirilir.

Türklerden de, 45 tane melodi tesbit edilmiştir. (Zeytinburnu ve Sirkeci göçmen misafirhanelerinde)

5 — Çeşitli vesilelerle Ankaraya yolu düşen tanınmış halk sanatçılarından, Folklor Arşivi'nde alınan orjinaller de 750 ye balığ olmuştur.

6 — Bütün derlemelerden ayrı olarak halk sanatçıları tarafından kumpanya plâklarına verilen ve tarihleri, resmi derlemelerin başladığı 1937 yılından öncesine ait olan 500 adet melodinin plâkları da arşiv mevcuduna dahil bulunmaktadır.

Saygı ile bildirilir.

M. Sarısözen

16.12.1960

Yoğurttan köpük çıkmayınca kadar bu işe devam edilir.

Köpüksüz kalan kısmına (Katık) denir. Yannığı yayan kız, kazanı önüne alır ve kazanı çalkalar, sallar.

Küme küme yağ topaklarını alır sıkır. Bir tabağın üzerine kor. Buna taze yağ (Kereli yağ) denir.

Bu Kereli yağ, tekrar bir kazanda iyice kaynatılır ve köpürür. O köpüğü alırlar, dökerler. Sarı bir renk alır. Bu en esaslı, en nefis yağdır. Bu (ernik) dedikleri sarı inek yağdır.

Bizim oralarda, dağlarda çiriş otu biter. Bu otun kökünü ezerler. Siyah renkte bir suyu çıkar. O, suyu katılaştırırlar. Buna (Hımzan) denir. Hımzanla sıvanan, saklanan yağlar on yıl kalsa bozulmazlar.

Hımzan içine giren ernik yağa bir şey olmaz.

Ünlü Kozanoğlu bütün aşiretlerine atkı atıyor. «Yağ isterim» diyor, bu atkı, feraman gibi bir şeydir.

Bir kilo kereli yağdan ancak yarım kilo (ernik) yağ çıkabilir.

Aşiretler, Kozanoğlunun bu yağ atkısından bıkmıyorlar. Yirmi kişilik bir hey'et ayırıp Kozanoğluna gönderiyorlar. Kozanoğlu sert bir tavırla kalabalığa:

— Niçin geldiniz! Diye çıkışınca; hey'et korkudan:

— «Efendim, atkı atmışsınız, vereceğimiz yağ, ernik mi, kereli mi olsun diye geldik» deyince,

Kozanoğlu, yumuşuyor, gülerек:

— «Ernik olsun, ernik olsun» diyor.

Köylüler, sevinçle gönderdikleri hey'eti karşılıyorlar. Fakat (ernik) sözünü işitince, ortalık karışıyor.

Hiç memnun olmuyorlar.

Bozdoğanlı Hacı bey, Kozanoğluna ait bu deyimleri ve deyişleri anlatırken Koca Dadaloğlunu hatırladım:

«Dadal der ki, neylediler, nittiler

Su dağların aslanını tuttular.

Her birini bir diyara attılar.

Bundan böyle derlememiz güç oldu.»

RAMAZAN

Yazan: Burhan FELEK

Bir Ramazan akşamı. Herkes topu bekliyor... orucunu açmak için.

İbadetin de bir keyfi, hele orucun gerçektan bir mestisi vardır. Nefsine hâkim olup, yemekten, içmekten ve tadlanmaktan kendini alıkoymak, bugünün insanı için zor bir mücadeledir. Çünkü, şimdiki Müslümanların karşılaştıkları «ayartmaç = tentation» lar 14 asır evvelkilere bakarak bin misli çoktur. Onun için bugünkülerin orucunun sevabı da o kadar büyük olur.

Biliyorsunuz, ibadetler, yani İslâmın Allah'a tapma ve kulluk etme yolları beştir. Oruç tutmak, namaz kılmak, Hacca gitmek, zekât vermek, kelime-i şehadet getirmek.

Bunların içinde oruç, en kolay olanı ve en çabuk öğrenilenidir. Çünkü, ibadetlerin de bir terbiyesi, âdabı ve öğrenimi vardır. Oruç gündüzün yememek, içmemek, zevk almamakla hülâsa edilebilir. Her ibadet gibi âkil ve bâliğ olana farz ise de oruca çocuklukta başlanır. Hepimiz öyle yapmışızdır; çünkü onun ayrı bir keyfi vardır.

Oruç sözü, farsça rüzedan alınmıştır. Rûze, «oruç»dan ne anlıyorsak, o, demektir.

Oruç, bütün dinlerde az çok değişik şekilde mevcuttur. Ramazan ayında oruç tutmak farzdır. Kur'anda, «Bakara» süresinde:

«Ey müminler! Oruç size farz olundu. Nasıl ki, sizden evvelkilere de farzolunmuştu. Tâ ki günâhlardan korunasınız. Bu oruç, sayılı gündür. İçinizde her kim hasta olur veya seferde bulunursa tutmadığı günler sayısınca başka günlerde oruç tutar. Oruca güçlükle dayananlar, bir yoksul besliyerek fidye verirler. Kim ki, gönül isteğiyle hayır işlerse onun için hayırlı olur. Oruç tutmak-bilseniz - sizin için daha hayırlıdır. O sayılı günler Ramazan ayıdır ki, insanların hıdayet rehberi olan, onları doğru yola götüren ve hakk'ı bâıldan ayıran en sarîh ve parlak burhanları (delilleri) şâmil Kur'an bu ayda gönderildi. Ramazan ayına erişen orucunu tutusun. Hasta olan veya seferde bulunan, tutmadığı günler sayısınca başka günlerde oruç tutar. Hak Taalâ, sizin için kolaylık ister, zorluk istemez. Oruç günlerinin sayısını tamamlamanızı, sizi hidayete

erdirdiği için büyüklüğünü takdis ve tâzim etmenizi ve ona şükretmenizi diler.»

Oruca ait emir âyetlerinin türkçe meali budur Buna göre, Ramazan ayında gün ağırlıkenden başlayıp güneş batana kadar yemek, içmek ve keyfetmekten insan nefsinin alıkoymak.

Ramazân, arabi dediğimiz kameri ayların dokuzuncusudur. Bütün arabi aylar gibi 29 veya 30 gün olur. Bunu, yakın zamanlara kadar hilâli (yeni ay'ı) görmekte isbat ederlerdi. Şimdi kozmografya hesaplarına göre daha kesin olarak tayin ediyorlar. Türkiye'ye göre, böyle hesap edilerek Ramazan başlamaktadır. Ramazan, arzın batıdan doğuya doğru olan mihveri üzerinde dönmüşü yüzünden şarkta daha önce ve garbda daha sonra başlar. Doğudaki İslâm memleketlerinde Ramazanın bize göre bir gün önce başlamış olması doğrudur ve tamamiyle arzın, güneşin ve ayın o memleketlere göre olan durumlarından ileri gelir. Onun için bazılarının radyolarda o memleketlerde bizden evvel Ramazan olduğuna uyup orucu oralara göre tutmaya başlamaları yanlışdır ve Bayramı da öyle yaparlarsa sakattır. Hattâ tersine olarak Doğudaki Müslümanların, Batıdaki Ramazana göre hareket etmeleri de günâhtır. Zira, meselâ Türkiye'de Ramazanın son günü, Hindistanda Bayramın birinci gününe rastlıyabilir. Bu halde oradaki Müslümanların, Türkiye takvimine göre, o gün oruç tutmaları günâhtır. Çünkü, olnara göre o gün Bayramdır. Şeker Bayramının birinci günü oruç tutmak ise haramdır.

Oruç, hicretin ikinci ve İslâmiyetin on beşinci yılında, yani Peygamber, Medinede iken nâzil olmuş olan, meali yukarıda yazılı Bakara süresiyle farzolmuştur (ki, 624 senesi ocak ayına tesadüf eder.) Buna göre, bu yıl 1340 ıncı Ramazana yetmişmiş zannedilirse de kameri sene güneş senesinden 10 gün kısa olduğu için hakikatte 1382 nci Ramazandır. Çünkü bazı güneş senesine iki Ramazan başı girer. Nitekim, 1965 senesinde de böyle olmuştur.

Kur'an-ı Kerimde, orucun Ramazan ayında tutulması emredildiğine ve kameri

sene güneş yılından 10 gün kısa olduğuna göre, Ramazan, her sene kıştan yazıya, bahardan kışa doğru tersine yürür. Yani daha erken gelir... Ve bu yüzden bilhassa arz daire, ekvatora uzak olan yerlerde kutba doğru yaklaştıkça, günler uzadığı için orucun süresi de uzar. Finlândia gibi yerlerde bunun 22 saate kadar çıktığı veya dört saate kadar indiği olur. Fin Müslümanlarının Müftüsü buna çare olarak orucun müddetini daimi olarak tesbit etmiş. Orucun farz olduğu tarihi bulup o aya bağlamak ve müddetini de o güne göre tesbit etmek meselesi zaman zaman münakaşa edilmiştir. Bugün bu işlere karar verebilecek yetkili bir İslâm teşekkülü bulunmadığına göre, bu münakaşalar şahsi anlayışlar ve tefsirlerden ileri gidemez. Gerçi Kur'an-ı Kerimde Ramazan ayı sarahaten zikredilmiş ise de Kitabımızın nâzil olduğu Arabistanda o tarihte carî ve malûm olan takvim, yani zaman ölçüsü kameri aylar olduğu için Ramazan denilmiştir; Kur'an, bu ayda nâzil olmuştur.

Bütün bunlara göre, bülûğa ermiş her Müslüman sıhhatte oldukça ve yolda veya gurbette bulunmadıkça oruç tutmalıdır. Bile bile yemek, içmek, keyfetmek (tütün, enfiye vesair şehvî zevkler) orucu bozar. Unutulurak yemek yiyen adamın orucu bozulmaz.

Dikkat edilirse, oruçta sıhhatin şart olduğu, çok mühimdir. Hastalara oruç caiz değildir. Buna mukabil, fakir, fıkarayı beslemek, oruç yerine geçmektedir. Bunda da sosyal mülahazaların önünde tutulduğu bir gerçektir.

Orucun felsefesi, insanın nefesine hâkim olabilmesi ve bu münasebetle de senede bir ay, her türlü ifrattan uzak olarak bir perhiz devresine girmesidir. Ama, kabul etmek lâzımdır ki, bir imsâk, yani perhiz ayı olarak tesis edilmiş olan oruç ayında hemen hemen bütün Müslümanlar, her zamandan fazla yer, içer ve zevk ederler. Bu da işin âdet ve gelenek tarafidir.

Ramazan İslâm memleketlerinde ekonomik tesirleri vardır. Şimdi, bazı büyük şehirlerimizde belki gevşemiş olan âdete göre, her aile, kesesince Ramazan harcını alır, evine koyardı. Bunlar, iftarlığı teşkil eden zeytin, peynir, pastırma, sucuk, reçel gibi şeylerden başka piring, makarna, şeh-

riye, yağ ve bilhassa yalnız Ramazan ayında bakkal dükkanlarını renkli kâğıtlarla süsleyen güllâc adındaki nişasta levhalarıdır ki, aslının güllü aş olduğu söylenir, hafif bir tatlı maddesidir.

İftarlık, yemekten evvel küçük tabaklar içinde sofraya konulan reçel, peynir, zeytin, sucuk ve pastırma gibi çerezlerdir. Ayrıca, simit ve pide de Ramazan sofrasının nimetleridir.

Ramazan sofralarındaki iftarlık denilen bu küçük kahvaltının sebebi, saatlerce boş durmuş mideye, birdenbire ağır ve bol yemek indirmenin zararını önlemek ve önce hafif bir şeyler yiyerek dinlendikten sonra asıl akşam yemeğini yemek. Ama, zamanımızda buna riayet eden olmadığı gibi, iftar sofralarını mutaddan fazla ağır yemeklerle dolduranlar da çoktur.

Ramazanın bir zaruret ve hususiyeti de sahur denilen gece yemeğidir. Günde bir defa yemekle 24 saat dayanılamıyacağı için «İmsâk» den, yani oruca niyete başlamadan evvel yemek âdettir ve lüzumludur. Bunun için de gece uyumayıp sahur kadar uyanık duranlar çoktur.

Vaktiyle, hayatın bugünkü şekilde olmadığı devirlerde, Türkiyede Müslümanlar için gece hayatı, 30 Ramazana inhisar ederdi. Tiyatro ve eğlencelerle dolu Şehzadebaşı âlemleri, pek parlak olur, mahallelerde kargöz ve meddahlar halkı oyalardı, geceyi uyanık geçirtip sahur iştihâ ile yemeğini sağlardı.

Bu yüzdendir ki, sabaha karşı yatan halk, gündüzün mühim bir kısmını uykuda geçirir ve yine bu sebeple, umumî hayat Ramazanda yarı yarıya dururdu. Resmî daireler öğleden sonra başlar, askeri mektepler, sene tatillerini Ramazanda yaparlar, çarşı, mescit ve camiler tenhalaşır, yer yer vaizler halkı irşada çalışır ve geceleri güzel sesli müezzinler, minarelerde yatsı ezanı yarışına girerler, çabuk kıldırın imamların camileri teravih namazlarında çok kalabalık olurdu.

Kısacası, Ramazan, Türkiyede yalnız bir ibadet ayı değil, çok yözlü içtimâî, iktisadî ve sıhhi değişikliklere yola açan bir devre idi. Hâlâ da az çok farklarla öyledir. Ve oruç cemiyet bünyemizde, en çok ve derin değişiklikler yapan bir ibadet olagelmıştır. Cümleye mübarek olsun,

DEYİMLER

V

Derleyen: Faik AKÇIN

<p>S</p> <p>Sabır tüketmek Sabır taşı Saç ağartmak Saç baş yolkmak Saz saça, baş başa Saç saça kalmak = döğüşmek Saçını başını yolkmak Saçını süpürge etmek Saçı sakalına karışmak Saçına sakalına kır düşmek Safra bastırmak Saçma sapan Sağa sola Sağ salım Sağlam ayakkabı değil Sağır duymaz uydurur Sağa sola baş vurmak Sağdan geri gitmek Sağı solu yok Sağlama bağlamak Sakalı ele vermek Salkım saçak Saman altından su yürütmek Sapsız balta (koruyanı olmayan) Sarımsak akıllı = kafalı Sarkık dudak Sarı çizmeli Mehmet ağa Sarmaş dolaş Sedefi dökülmüş çekmece suratlı Semtine uğramamak Senli benli Serden geçmek Sille tokat Sinsi sinsi gülmek Sinek avlamak Sinek vızlıtı Sinek gibi adam Sinek gibi çal duvara Sıtma görmemiş ses Sırma sağı Sıcağı sıcağına açan bir devre idi. Sıfırı tüketmek Sırtı kaşınmak Sırt sırta vermek Sırtından çıkarmak</p>	<p>Söz ola beri gele Sözü tartmak Sokağa dökülmek Soluk almak Soluk soluğa Sonradan görme Sokak sürtüğü Sokak süpürgesi Sokak süprüntüsü Sonradan görme Soyup soğana çevirme Süslü püslü Sürmeyi gözden çalmak Süt dökmüş kedi gibi Sudan ucuz Su kurbağası Sular kararınca Sulu gözülü Suratından düşen bin parça olur Suratını asmak Surata bak süngüye = silâha davran Suya sabuna dokunmadan Sırkeyi sarımsağı düşünen paça yiyemez.</p>	<p>Tek durmamak Tepeden inme Tepeden tırnağa donatmak Tetiğini bozmamak Teklifsiz tekellüfsüz Tepe takla gelmek Tepesi atmak Tellâk çağırarak Tersyüz etmek Ter ter tepinmek Teleme peyniri (beyazlar için) Teneşir Horozu (zayıflar için) Tıkıp tıkıstırmak yapıp yakıştırmak Tıklım tıklım Toprağı bol olsun Top atmak Tuzlayım da kokmıyasın</p>
	<p>T</p> <p>Tak tak Taban tabana zıd Taban tepmek Tabanları yağlamak Tadı damağında kalmak Tadını çıkarmak Tadını kaçırarak Tahtalı köprü = köy Tahtası eksik Taş atmak Taş çıkarmak Taşı gedğine koymak Tam takır, kırmızı bakır Tası tarağı toplamak Taklit hummasına uğramak Taşı sıkıca suyunu çıkarır Tatsız tarhana Telli pullu Telli gelin Tek başına</p>	<p>Ş</p> <p>Şaka şuka = maka Şapa oturmak Şeytan bozması Şeytan tüyü Şeytan kulağına kurşun Şeytanın ayağını kırmak Şeytan arabası Som ağızlı</p>
		<p>Ü</p> <p>Uçkurları gevşetmek Uç uca getirmek Uçuş yapmak Ülü orta laf söylemek Un çuvalı gibi tozmak Unu kuru olmak Ununu elemiş olmak Uzun ahmak Uzun etmek</p>
		<p>Ü</p> <p>Üste almak, yüklenmek Üste çıkmak Üstesinden gelmek Üstüne basmak Üstüne oturmak Üst perdeden almak Üzerine düşmek</p>
		<p>V</p> <p>Varoğlu var Var yemez</p>

Vakitler hayrolsun
Veresiye sürülmüş tarla kı-
lıklı
Viraneye çevirmek
Vur abalıya
Vurdum duymaz
Vur patlasın, çal oynasın
Vur destiyi gümlerin

Y

Yabana atmak

Yağlı kapı
Yağlı kuyruk
Yaka ısırarak
Yaka kaptırmak
Yakadan atmak
Yaka silkmek
Yakayı ele vermek
Yakıp yıkmak
Yangına körükle gitmek
Yâr olmamak
Yarım ağızla
Yan gözle bakmak
Yan bakmak
Yan gelmek
Yanıp yakılmak
Yasak savmak
Yataklık etmek
Yavan asmanın korukları
Yavaş gel
Yaygarayı basmak
Yayık ağızlı
Yaralı paramağa işememek
Yedeğe almak
Yelkenleri suya indirmek
Yel yeperek yelken kürek
Yerinde yellere esmek
Yer almak
Yer demir, gök bakır
Yer etmek
Yere germek
Yetişip ermek
Yediği naneye bak
Yere bakan, yürek yakan
Yeme de yanında yat
Yerinde saymak
Yerle yeksan olmak
Yerin kulağı var
Yelkenleri suya indirmek
Yemeyip yedirmek
Yiyip içmemek
Yerden alıp gökte yemek
Yerden göğe kadar
Yılanın kuyruğuna basmak
Yıldırımın vurulmuşu dön-
mek
Yılan hikâyesi
Yıldızı parlak
Yıldızı düşkün
Yok olmak
Yok yere
Yol açmak
Yol almak

Yol tutmak
Yol vermek
Yola düşmek
Yola gelmek
Yoldan çıkmak
Yorgunu yokuşa sürmek
Yoktan var etmek
Yük yıkmak
Yüz karası
Yüz ağı
Yüzü dönmüş
Yükünü tutmak (Para kazan-
mak)
Yüreği delik (dertli)
Yüreğini tüketmek
Yüreği dağlamak
Yüksekten atmak
Yüzüne bakılmaya kıyılmama
Yüz verince astarını istemek
Yüreği yanmak
Yük almak
Yükte hafif bahada ağır
Yüzünü ağartmak
Yüz çevirmek
Yüz geri etmek
Yüz göz olmak
Yüzü gülmek
Yüzü kalmamak
Yüz kızdırmak
Yüzsuyu dökmek
Yüzü tutmamak
Yüz üstü bırakmak
Yüz üstü kalmak
Yüz vermek
Yüze göze bulaştırmak
Yüzüne gülmek
Yüzü astarı belirsiz
Yumurta kapıya gelince

Z

Zarını kırmak
Zar zor
Zartayı çekmek (ölmek)
Zaman öldürmek
Zehir Zemberek (çok acı)
Zırnık bile vermemek
Zırlamak
Ziyan zebil olmak
Zikkım içmek
Zil zurna
Zilli maşa
Zil takıp oynamak
Zokayı yutmak

Kars'tan Derlemeler:

KARS VE YÖRESİNDE ÇOBAN HAKKI

Yazan: Mürsel KÖSE

Önce şurasını belirtmek isterim ki, bi-
zim taraflarda «çoban» diyince, koyun sü-
rülerini otlatıp güdenler anlaşılır. Buna kar-
şılık sığır sürülerine «nakhır» ve bunu otla-
tıp güdenlere de «nakhırcı» (= sığırtaç)
deniliyor.

Nakhırcı'ların durumuna da sonradan
kısaca temas etmek üzere bu incelememizin
konusu özellikle koyun çobanlarının HAK'
ları üzerinedir. Başka bir deyimle, bir çoban
ile koyun sahibi nasıl anlaşılır? Çoban-
nın emeğinin mukabil ivazı nedir? Para mı,
eşya mı? Çoban emeğinin karşılığında neler
alır?

I — GENEL OLARAK :

a) Müddet :

Kars ve yöresinde çoban, Döldökümü'
nden (koyunların yavrulamağa başladığı,
yaklaşık olarak 20 Mart'tan) Koçkatımı'na
(29 - 30 Ekim'e) değin, aşağı yukarı 225 gün
için tutulur. Bu döldökümü ve koçkatımı
tarihleri kimi kaza ve köylerde değişik olu-
yor fakat genellikle müddet yine aynı kalı-
yor.

b) Hak:

Köylüler çobanın emeğinin karşılığına
Çoban Hakkı diyorlar Çoban hakkı, aşağıda
açıklayacağımız zorunlu haller dışında pek
para ile ödenmiyor

c) Yirmidebir:

Çok yaygın, hemen bütün Kars'-
ın yöresi, kaza ve köylerinde bu yirmidebir
usulü uygulanmaktadır. Bunun anlamı şu-
dur: Çobana otlattığı her yirmi koyun için
bir kuzu verilir. Fakat hak bununla bitmez.

Daha başka neler verildiğini ileride açıklı-
yacağız. Asıl olan budur. Şimdi kolay an-
laşılabilmesi için küçük rakamlar üzerinde
örnek vereceğiz. Gerçekte bir çoban daha
çok sayıda koyun güder.

Sözgelisi: Bir çoban 20 koyun otlatıyor-
sa, buna karşılık bir kuzu alır. 100 koyun
otlatıyorsa 5 kuzu alır. 200 koyun için 10
kuzu ilh. Fakat elbette ki koyun sayısı çok
defa böyle 20 nin tam katları şeklinde ol-
maz, 25 olur, 110 olur, 215 olur ve ilh. Ye-
rine göre 1/4, 1/2, 3/4 kuzu alması gerekir.
İşte ancak böyle hallerde kesirler para ola-
rak ödenir.

Bu özelliği bir örnekle açıklayalım: Di-
yelim ki, bir çoban 105 koyun gütmektedir.
Her yirmi koyun için bir kuzudan, 100 ko-
yuna karşılık önce 5 kuzu alacak ve geri
kalan 5 koyun için de gerçekte 1/4 kuzu al-
ması gerekir. Bu imkânsız olduğundan, bir
kuzunun değer pahası biçilir, bunun 1/4 nü
para olarak alır. Sözgelisi, o tarihte bir ku-
zunun değeri 40 lira ise, bunun 1/4 ü 10
lira eder. Demek ki o; 5 koyun için de ay-
rıcık 10 lira para olacaktır.

Eğer küşürat 20 nin tam yarısı ya da
yarısına pek yakın olursa, (yukarıdaki ör-
nekte küşürat 5 idi, 5 değil de 9, 10, ya da
11 gibi), başka bir deyimle, bir yarım kuzu
alması gerekirse, çok defa yarım kuzuya
karşılık bir güdik (= oğlak, keçi yavrusu)
alır.

Burada şuna işaret etmek isteriz
ki, bizim taraflarda keçi pek az bes-
lenir. Bunun nedenleri üzerinde uzun
boylu durmak, bizi konumuzun dışına

AKBANK'ın
yeni
ikramiye
apartmanı

İstanbul,
Caddebostanda
kaloriferli, parke ve
marley döşemeli,
tam konforlu,
deniz manzaralıdır.

Fevkâlâde itina ile hazırlan-
mış bu emsalsiz dairelerden
bir tanesine sahip olabilmek
için hesap açtırmakta acele
ediniz.

AKBANK

götürür. Kısaca belirtmek gerekirse, 400-500 koyun besleyen bir kimsenin bilemediniz 15 - 30 da keçisi olur. Bindiği gibi keçiler, koyunlara göre çok hareketli hayvanlardır. En sarp ve yüksek kayalıklara, yabani ecdatlarının ustalıği ile ve çok rahatlıkla tırmanıp, inebilirler. Her zaman için de sürünün önünde şeytani bakışlarla yürürler. Keçi en çok bu özelliği için bulundurulur. Çünkü sürü onları kolaylıkla takip eder. Yoksa hele ögle sıcaklığında koyunları gütmek çok güç olur. Koyunlar çok inatçı olurlar. Hep kafalarını birbirlerinin gölgesine sokup, çakılır kalırlar. Ölü de yürümezler. Meraklı kimseler, henüz yavru iken, sıcak ekmek sarmak suretiyle keçilerin boynuzlarını yumuşatıp, onlara istedikleri şekli verirler. Çoğunlukla dikine büyüyecek şekilde yön verirler.

Bazan bir sürünün önünde boynuzları 40-50 santim uzunluğunda keçiler görülür. Gaye şu ki, sürünün en arkasındaki koyunlar onu kolaylıkla görsün ve takip etsinler. Bu keçilere özel olarak seyis adı verilir. Bunlar sürünün âdeta maskotudurlar.

Ancak bazı dağ köylüleri halkının fazla sayıda keçi besledikleri görülür. Bunlar yaylalarda kullandıkları çadırları örmekte ve araba urganı olarak kalın ipler bükmekte keçi kılından faydalanırlar.

d) Çobanın hakkı olan kuzuların ayrılıp seçilmesi:

Koçkatımı gelip de çobanın müddeti dolunca, koyun sahibinin mevcut kuzuları arasından, çobanın hakkının ayrılıp seçilmesi gerekir. İşin en ilginç yönlerinden biri de buradadır. Bu iş şöyle olur:

Bütün kuzular bir yere toplanır. Komşulardan bir çok kimseler de hazır bulunurlar. Şimdi diyelim ki çobanın 15 kuzu hakkı vardır. Ve orada mevcut kuzu sayısı da 200 den çoktur. Çoban, hakkı olan 15 kuzuyu, 200 den fazla olan bu kuzular arasından seçecektir. Komşuların da huzurunda çobana «haydi at bakalım değeneyini» derler. Çoban değeneğini kuzu sürüsünün ortasına doğru atar. Kuzular ürkererek ikiye ayrılır.

Orada bulunanlar hemen araya girerek, hem ayrılmayı kolaylaştırır, hem de tekrar karışmalarına engel olurlar. Şimdi ortada iki bölük kuzu vardır.

Çobana tekrar sorarlar «hangi bölüğü (gurubu) beğeniyorsun?». Çoban her ikisine de iyice baktıktan sonra, bir tanesini gösterir. Bu demektir ki, çoban hakkı olan kuzuları o grup içerisinde seçecektir. Görülüyor ki asıl grubun ikiye ayrılması tamamen objektiftir. Yine bu iki grup içerisinde birisini beğenmekte de çoban tamamen serbesttir. Fakat bir grubu gösterdikten sonra, öteki grup üzerinde artık hiç bir hakkı kalmaz.

Sonra yine çobana, bu beğenmiş olduğu grup içerisinde hakkı olan 15 kuzuyu seçmesi söylenir. Bunda da çoban tamamen serbesttir. Gerek renk (siyah, beyaz, kırmızı vb.)ve gerek cins (erkek, dişi) bakımından hiç bir kayda bağlı olmaksızın, 15 kuzusunu ayırıp, alır. Hepsini aynı renk ya da karışık, yine hepsini aynı cins ya da karışık alabilir. Kimse buna karışamaz.

e) Çoban hakkının fer'ileri: (Keçesi, yemesi, giyim eşyası, çarık - çorabı)

Yukarıda işaret etmiştik. Çoban hakkı sadece sözü geçen yirmidebir kuzu'dan ibaret değildir. Asıl olan odur. Bunun yanında fer'i olarak şunlar vardır.

1. Keçe: Buna köylüler «keçe» dedikleri gibi çok yerlerde «kepenek» (= kapanak) yahut «khullik» te diyorlar. Bu çobanın en önemli aracıdır. Özellikle geceleri ağılın önünde, onun içerisinde yatar. Soğuk ve yağmurlu havalarda omuzuna alır. Klâsik tablolarla ve kart postallarda çoban hep bu şekliyle tasvir edilmiştir. İşte bu keçeyi geri vermek zorundadır. Sahibi onu ertesi yıl tekrar tutacağı çobana verir. Keçe uzun yıllar kullanılır. Aynı zamanda pahalıdır da. Bu yüzden mülkiyeti çobana devredilmez. Çoban zilyettir ve müddeti içerisinde intifa (kullanma) hakkına sahiptir.

2. Yiyecek : Çobanın yiyeceği de yine davar sahibine aittir.

3. Elbise: Ayrıca çobana müddeti içerisinde bir üst gömleği, bir şalvar (bunlar siyah ya da çizgili adı ketenden olur), bir de arkalık verilir. Arkalık biraz daha kalın kumaştan olur ve ceket yerine geçer. Ancak ceketten uzun olur. Dizkapağına dek

iner. Tipik örneğini Türk Folklor Araştırmaları Dergisininin 181. sayı ve 3490. sayısında görmek mümkündür. (Orada Çıldırılı Aşık Hüseyin Ural'ın kılığına bakınız.)

4. Çamaşır: Çamaşır olarak da, iki gömlek, iki de don verilir. Donlar topuğa değin uzun olur. (Amerikan bezinden)

5. Çarık - çorap: Bunlar eskiiyip yırtıldıkça yenisi verilir. Çoraplar yünden dokunmuş olur. Çarığa gelince:

Çarığın siğir götünden olacağı üzerinde özellikle çobanlar ısrar ederler. Baştan bu hususta iyice anlaşılır. Sebebine gelince; Manda götünden yapılan çarık daha çok dayanır. Öte yandan, daha pahalı da olmasına rağmen, mal sahipleri çobana manda götünden çarık almak isterler. Çoban bunu kabul etmez. Çünkü, manda götünü, sıcakta çok çabuk kurur, insanın ayağını sıkarmış ve inadına çok da geç (iki günde ancak) yumuşarmış. Halbuki, tersine olarak siğir götünü, hem geç kurur - sıkır ve hem de çok çabuk (akşamdan nemli top-rağa gömünce, sabaha dek) yumuşarmış. Hal böyle olunca, çoban, manda götünden yapılmış bir çarığı yumuşatıncaya dek, bazan günlerce yalınayak (çariksız) gezmek zorunda kalmış. Bu durum çarığın eskimesini oldukça geçiktirir. Bu yüzden bir çok cimri kimseler, çobana, ille de manda götünden çarıklık vermek isterlermiş. Çobanlar da bunun zorundan haberi oldukları için, manda götünden çarıklığı istemediklerini peşinen kabul ettirirler.

II. PÖRNEK (1)

Eğer bir kimse kendi koyunları için tek başına çoban tutacak olursa, yukarıdaki esaslar üzerinden anlaşma yapılır. Fakat böyle, bir çoban tatmin edecek kadar çok sayıda davarı pek az kimseler saklayabilirler. Kaldı ki bir sürüyü, bir çoban, yalnız olarak da gütmek. En azından iki arkadaş olurlar. Hal böyle olunca, sürüdeki koyun-

(1) PÖRNEK, Akkoyunluların Boz - U-lus Türkmenlerinden PORAK boyu ile, bu boya göre anılan Tirabuzon, Hms, ve Diyar-bekirdeki birer köy adında da görülür.

Sözlük bakımından «PÖRNEK - POR-NAK», koyun sürüsünün 1/3 ü demektir. «nek-nak» soneki ile biten bu güzel Türkçe sözü yazı dilimizde yaşatmalıyız.

ların sayısı ve buna göre alacakları hak, iki çobanı birden tatmin etmelidir. İşte bu hususu sağlamak için köylerde şimdi açık-lyacağımız PÖRNEK usulü uygulanmaktadır. Ayrıca kürtler buna «CÖL» diyorlar.

Burada önce başka bir özelliğe işaret etmeği konumuz bakımından zorunlu bulmaktayız: Birinci kısımdaki açıklamalarımızda bilerek ve özellikle hep; mal sahibi, davar sahibi, vb. gibi deyimler kullandık. Aslında bunların yerine «AĞA» deyimini kullanmamız gerekiyordu. Şimdi, ileriki açıklamalarımızda bu deyimimizi kullanmamız zorunludur. Doğrusu da budur. Ancak belirtmek isteriz ki; bizim taraflarda hiç bir yerde ve köyde, genei anlamda (Doğu ağalığı gibi) bir ağalık yoktur. Ama «Ağa» deyimini her yerde vardır ve kullanılmaktadır. Şu farkla ki; bizim taraflarda ağa; her şeyden önce bir konak - oda (misafir odası) sahibi demektir. Köye gelen misafirleri, bineği (atı), koşumu ile başındıran, yediriş içiren, ağırlyyan odur. O, köylüyü sömüren, üstün otorite ya da hâkimiyet süjesi değildir. Kendisine saygı beslenen, komşularından daimi iltifat gören, onların her türlü zorluklarını halledip, yoluna koyan, anlaşamadıkları konularda fikrine baş vurulup, sözü tutulan kimse-dir. Zengin ve cömerttir. Bazı nikkiz (cimri - elikit) olanları bir yana (böylelerine zaten ağa demezler), ağa, dar günlerin umududur. Hep iyiniyet sahibidir. Yine köyün, kolektif ya da ferdî meselelerinde istikrar unsurudur.

İşte konumuza ait açıklamalarımızın bundan sonraki kısmında kullanacağımız «Ağa» deyimini ile, köyün veya muhitin, bu çeşit varlıklı kimselerini murat ettiğimiz anlaşılmalıdır. Bunun dışında denilebilir ki «herkes kendine göre bir ağadır.»

Bu kısa açıklamadan sonra, şimdi yeniden konumuza dönelim:

Köylülerimiz arasında PÖRNEK deyimini, geriki kısımlarda sözünü ettiğimiz yirmidebir anlamınadır. Çoban tutmada bu usul şöyle uygulanır:

Köyün ağası, genel esaslar uyarınca bir çoban tutar. Çünkü çok defa, köyde en çok koyuna sahip olan odur. Fakat yine de çoğu zamanlar, ağanın davar sayısı da, hak bakımından, çobanları tatmin edecek sayıda olmaz. Hal böyle olunca ağa, diğer komşularına da, koyunlarını, kendi çobanına katma izni verir.

O zaman, gerek ağa ve gerek komşular aslı hak karşılığı olarak çoğana; her yirmi koyunları için, bir kuzu vereceklerdir.

«Çoban hakkının fer'ileri (keçe, elbise, yiyecek, çarık - çorap vb. gibi) ne gelince; Bunların hepsini ağa verir. Ama, buna karşılık komşularından ayrıca bir katılma payı alır. Bu hususta da ağa ile diğer ilgili komşular iki şekilde anlaşılır.

1) Cire Usulü:

Çoban hakkının bütün fer'ilerini ağa temin eder. Buna karşılık komşularından, her yirmi koyun için bir god (2) arpa ve bir çift de çarıklık (gön) alır. İşte bu katılma payı olarak verilen (arpa, çarıklık gibi) şeylere cire ve bu şekil anlaşmaya da cire usulü adı verilir.

Ağa'nın komşulardan aldığı arpa, katılma payı olarak kendi anbarına girer. Çarıkları çobana verir. Kendisi ayrıca çobana çarıklık almaz. Bu şekil anlaşmada demek ki komşular her yirmi koyun için çobana, bir kuzu ve ağa'ya da Cire olarak bir god arpa ve bir çift de çarık verirler. Çarıklar ağa'nın elinden dolaşıp çobana gider. Arpa ise ağa'ya kalır.

2) Ağa komşuların vermesi gereken çoban hakkı hususunda kendi çobanı ile başka şekilde bir anlaşma yapar. Der ki: «Komşularımın davarlarını da senin gütmene izin veririm. Yalnız sana kendi koyunlarımın her yirmisi için, komşularımın koyunları-

(2) GOD; buğday, arpa, mercimek, mısır vb. gibi hububat alış-verişinde ve özellikle köylüler arasında kullanılan mahallî bir ölçektir. Bir god, 20-22 kilo buğday ve 16-18 kilo kadar da arpa alır. Ayrıca 16 god'a da bir somar denir.

God ve somar deyimleri Akkoyunlular'dan kalmaz. Uzun-Hasan yasası ile, Doğu-Anadolu'daki Osmanlı Eyalet ve Sancaklarında çok geçer.

nın da her yirmibeşi için bir kuzu veririm.» Bu taktirde ağa, çoban hakkı olarak komşularından her yirmi koyun için bir kuzu alır, fakat çobana her yirmibeş koyun için bir kuzu verir. (Bu yirmibeş sayısı çobanla ağa'nın anlaşmasına göre değişik olabilir.). Sözgelisi, bir komşunun 100 koyunu varsa, çoban hakkı olarak ağa ondan FÖR-NEK esasına uygun olarak beş kuzu alır, fakat çobanla olan anlaşması gereğince ona dört kuzu verir. Arada bir kuzu kendisine kalır.

Bu çeşit anlaşmada ağa artık, çoban hakkının fer'ileri için komşulardan ayrıca CİRE (katılma payı) diye bir şey almaz. Kendisine kalan kuzular cire karşılığıdır. Bu usul pek nadir uygulanır.

Bu usulde sadece; komşular sahip oldukları koyun sayısı ile orantılı olarak, müdeti içerisinde muayyen sayıda günler için çobanın yiyeceğini sıra ile temin ederler. Yani yiyeceğin tamamı ağa'ya ait olmaz. Fer'i hakların geri kalanları hep ağa'ya aittir.

III — GEREKİNCE TAZMİN BORCU:

Çoban herhangi bir koyunu yitirecek olursa; eğer bu koyun komşuların olursa, onu önce ağa tazmin etmek zorundadır. Fakat sonradan ağa'nın çobana rücu hakkı vardır. Dilerse çobanın hakkından indirir E-ğer yiten koyun ağa'nın kendisininse durum değişmez.

Şayet çoban, koyunun, elinde olmayan bir sebepten ötürü kayb olduğunu, sözgelisi, koyunu bir kurdun kaptığını ileri sürerse; bunun bir BARATA (nişan) sını getirip ispat etmek suretiyle tazmin borcundan kurtulur. Koyun komşulara aitse, böyle halde ağa'ya da tazmin borcundan kurtarmış olur.

IV — NAKHIRCI (= SİĞİRTMAÇ) HAKKI :

Nakhirci (= sığır çobanı, sığırtmaç) lar daima köy adına tutulurlar.

Bunlar esas olarak her on mal (sığır) için bir kuzu, bir god arpa ve bir çift de çarık alırlar. Kuzuların seçimi, koyun çobanlarındaki gibidir. Diğer giyim eşyaları ve yiyecekleri kendilerine ait olur. Küsüratlar esas olarak verilen şeylerin para olarak tutarları üzerinden hesaplanır ve ödenir.

Bu konuda söylenecek fazla söz ve kayda değer bir özellik yoktur.

HİCRANİ VE BURHANİ'NİN MÜŞAARELERİ İLE BİTİŞ

Yazan: Mahmut Kemal YANBEY

Korkma ki hüsnüne olmazam turap
Kırkların elinden nuş ettik şarap
Onuñün çok güzel lisanımız var.

Hilmî:

Yakılmış bu kalbim olmuştur viraan
Uyan ki karşında kimdi o soran
Kudret tabiyası topunu kuran
Rüstemden kuvvetli düşmanımız var.

İlhamî

Sohbetim âleme olur bir beyan
Hedefim topraktır görürüm ayan
Nizam pek uzundur ey Hilmî, dayan
Çok uzun sürecek divanımız var.

Hilmî:

Gözümü dikmişim her bir belâya
Elde zülfükârım hazır kavgaya
Bu gün sığınmışım Kâdir Mevlâya
Mermisi tükenmez barutumuz var,

İlhamî

O meydanda cevân ediyor zârın
Bakarım hep boşa gidiyor kârın
Elinden aldurdın gül yüzüli yârın
Burada hükümsüz bir dâvanız var.

Hilmî:

Hilmî derler bize düşürtmem sözüm
Korkmam düşmanlardan ey iki gözüm
Gergedandan birincidir boynuzum
Karşına çıkacak mızrağımız var.

İlhamî

Bu edna İlhamî eyler methini
Methettin düşürdün hem kıymetini
Nasıl incitirsin böyle yetimi
Hazneyi kudretten sermayemiz var.

Bayburt halkevi Tarih - Dil Başkanı Mahmut Kemal Yanbey, «Halk Şairleri Haftası»nın sonu münasebetiyle şairlere ve halka hitaben aşağıdaki konuşmayı yapmıştır. Saygı değer baylar;

Bayburt Halkevi'nin üçüncü yıldönümü münasebetiyle halk şairlerimizi bir haftadır burada dinledik. Türkün milli necabet ve yılmaz kudretini ve Türk Dilinin denizler gibi dalgalandığını, şairlerimizin duygularında ve kullandıkları temiz lisanla gördük. Ta Kelkit vâdilerinden başlayarak Hasankale, Tortum, Narman, Bayburt halkiyatının derinliğini ve kültür kaynağı olan vatanın bu mübarek köşesinde ne büyük bir dil zenginliği ile parıldadığını gördünüz. Büyük

Burhanî :

Dört tanedir ol kalbinin kapısı
Muhammettir bu cihanın yapısı
Oradadır eşhedünün tapısı
Buldum bağlamamı aşık Hicranî.

Çar mezhep çar kitap, nizamına bak
Kâbeye doğru git hesabına bak
Değıştin ayağı cevabına bak
Lütfet kelâmını düz yavaş yavaş.

Pirimden ezelden sundum şerbeti
Ben tanırım tatlı olan söhbeti
Beyhude uğraşıp etme feryadı
Şahin avcısıyım can yavaş yavaş

Burhanî âlemin hem ednasıdır
Adelet burcunun gam kavgasıdır
Ağırdır güllesi kudret yayıdır
Savuştur bağrını dil yavaş yavaş

İlhamî ile Hilmî arasında müşaare:

Hilmî:

Hazır ol karşımda, sefil İlhamî,
Emrolundu bu gün savaşımız var
Takdım Zülfükârı bindim düldüle
Bizim Muhammetten siperimiz var.

İlhamî

Ben de o heyecanla geldim buraya
Ne emrolunursa fermanımız var
İstersen zülfükâr çek te bir giriş
Bu yolda can veren kurbanımız var.

Hilmî:

Ey sefil İlhamî düşürme sözü
Karşımda gerektir düşmanın özü
İllere kaçmıştır duydum kürt kızı
Mevlânın işidir ilhamımız var.

İlhamî

Böyle hatmolunur dilimde sözün
Ne nara düşmüşsün ey iki gözüm
Siz gibi aşıkta saklamam izim
Böyle ruyi dilden lisanımız var.

Hilmî:

Aşıklar bilmezler namusu arı
Acep nerden aldın bilem bu kârı
Baççende dererler turuncu narı
Açıldı kulağım ilhamımız var.

İlhamî

Biz arî ezelden eyledik harap

Zihni, İrşadi ve Celâli'nin tesirlerini şairlerimizde müşahade ediyoruz. Bugün buraya koşan halkın millî zevki ne büyük heyecanla karşıladığı meydandadır. Kendilerine münevver süsü veren bir kaç şahsın buraya ayak basmaması, onların/millî zevkten mahrum olduklarına işarettir.

Halk Şairleri Gecesi'nde benimle çalışan arkadaşlarımdan öğretmen Hakkı Okan, Zakir Güven, Ekrem Ocaklı, Halkevi yön kurulundan Kâzım Köklü, Zeki Ersoy, Asım Başağa'ya ve bu babta her türlü kolaylıkları gösteren Başkanımız Tevfik Bölenc'e bize manevî ve maddî yardımlarını esirgemeyen Gümüşane'mizin Sayın Valisi Bay Ferit Nomer'e teşekkür etmeyi bir vecibe sayarım.

Şairlerimizden Bayburtlu Burhani, İrşadi ve Celâli'nin derinliklerine dalıyor, mânâyı yüksek sezdiği içindir ki ara sıra yaptığı kafiye düşüklükleri bu dalgaları durduramıyor. İhamide, İrşadi'nin kemal ve tevazuları görülmektedir. Hilmi'de Zihni'nin

nurunu ve Celâli'nin celâdetini görüyoruz.

Hicrani; Hicran, elem vâdilerinde Zihni'yi, Celâli'yi tamamiyle hatırlatmakta, Çoruh vâdisinden büyük bir şelâle, şimal dağlarını aşarak Karadenize akacakmış gibi büyük yükselişler göstermektedir. Şairimizin, yüksek aşkı ve heyecanı ile atide millî edebiyatımıza daha büyük eserler bırakacağına şüphe yoktur. Bütün bu varlıkları Cumhuriyete ve onun koruyucusu Atatürkümüze borçluyuz. Eski devirlerde bu gibi, toplanırlara hiç bir zaman Ulusumuzun kavuşmadığı meydanda idi. Türk inkılabının hedeflerinden biri de Türk Dili'nin dünyada eşi olmayan büyük bir dil olduğunu âleme isbat etmektedir. Bugün onun küçük bir numunesini görmekle bahtiyarız.

Şairlerimiz Cumhuriyet ve Atatürk, Türk bayrağı hakkında da çok güzel ve candan gelen koşmalar söylemişlerdir. Kendilerine halk namına teşekkür etmeyi bir vecibe sayar, hepinizi saygıyla selâmlarım.

İkisi de mes'ut!

Çünkü, **Tasarruflarını**
İkramiye kazanma şansı büyük olan
TÜRKİYE EMLAK & KREDİ BANKASInda
topluyorlar.

G. Sertdoğan

(Basın: 7871 - A - 312 - 7)

İLENCİLER VE MÂNİLER

Derleyen: Nedim ORTA

- 1 — Allah bilinmez dertler versin de doktorlar çare bulamazsınlar.
- 2 — Yiyecek ekme bulama da benim kapıma gel, bir dilim ekme ben vereyim.
- 3 — İnşallah çoluğundan çocuğundan iyilik bulama da sürün.
- 4 — Naha dal iken devril.
- 5 — İki yakan bir araya gelmesin.
- 6 — Eline ayağına damla insin.
- 7 — Naha ekme, aş bulama da el esi-ri ol.
- 8 — Eline ayağına şimşekler düşsün.
- 9 — Naha yemelere, içmelere erme.
- 10 — Yediğin, içtiğin gözüne, dizine dursun.
- 11 — Naha Allah iki gözüne, iki dizine dert versin.
- 12 — Naha çiğerine kudret ateşleri düşsün.
- 13 — Naha ekme, aş bulama da köy köy, kasaba kasaba dolaş.
- 14 — Naha iki gözlerin kör olsun.
- 15 — Elin ayağın tutmasın. Oduna ocağına baykuşlar tünesin.
- 16 — Naha gözlerin kör olsun da bir yerler görme.
- 17 — Naha sırtından yük eksik olmasın.
- 18 — Naha gözün sıcak aş yüzü görme-sin.
- 19 — İnşallah başını sokacak yuva bulama.
- 20 — Naha dar sokakta bol bıçak önüne gel.
- 21 — Naha dokuz eve kül dök.
- 22 — Naha Allah bin belanı versin.
- 23 — Naha gözün kör olsun da duvarlara el çal.
- 24 — Delir de dağlara çık.
- 25 — Naha sara tutsun da yerlerde sürün.
- 26 — Çam ağacının özü - yandı kül oldu közü - Dilerim Allaktan kör olsun iki gözü.
- 27 — Evinize damınıza kara kilitler asıl-sın.
- 28 — Allah sana ansız ölüm versin.
- 29 — Allah sana bilinmez dertler versin.
- 30 — Naha kolun, kanadın kırıl-sın.
- 31 — Naha Allah başından belâ eksik et-

mesin.

- 32 — Naha gâvur mezarına kon.
- 33 — Naha oduna ocağına incir dikilsin.
- 34 — Naha yağlı kurşunlar önüne gel.
- 35 — Naha oracıkta şiş kal.
- 36 — Allah gazap etsin.
- 37 — Naha Allah taş etsin.
- 38 — Naha malın, maşadın ölsün.

MÂNİLER

Mendil verdin pulu yok,
Ortasında gülü yok,
Düşün eller diline
Kurtulmanın yolu yok.
Nergis açar derede,
Benim yarım nerede,
Eller yârini almış
Ben kaldım köşelerde.

Mendilimin ağna,
Çıktım kışla dağna.
Gül suları dökülmüş,
Şu kızın yanağna.

Elmacık köyü Uşak ilinin merkez köy-lerindedir. Nüfusu yedi - sekiz yüz kadardır. İyi insanlar Elmacıklılar. Bu derleme-yi (maniler hariç) söylenirken not ettim. İlençler köylü tarafından kullanılanların başlıcaları. Manileri öğrenciler ablalarına söyleyip not tuttular. Ben de düzelterek derledim...

SÖT VEREM ANNELER
KANSIZLIK, ZAFİYET
KLOROZ, İŞTİHAZSIZLIK
SIRACA VE NEKAHAT
İÇİN

(Basın: 23239 - 5)

AİLE KAVRAMI VE MUKADDES YUVA

Yazan: İshak SUNGUROĞLU

Harput'un eski devirlerinde aileye ve aile topluluğuna çok büyük kıymet ve önem verilirdi. Aile fertleri, yakın ve uzak akraba toplulukları daima şefkat, muhabbet, samimiyet duygularıyla birbirlerine sınıksız bağlanmış ve hatta kenetlenmiş bir halde yaşarlardı.

Türklerin aile müessesesi hakkında etraflı monografiler yapılmadığından aile tipi XVII — XVIII. asırlardan evvel ve o çağlarda yarı pederşahi bir manzara taşımaktaydı. Mukaddes Yuva, mukaddes Ocak kavramı içinde çok kuvvetli ve sağlam bir temele dayanmaktaydı.

Burası, ana bir kapıdan girildikten sonra Harem ve Selâmlık diye ayrılan iki kapı ile başlardı. Şehirlerde böyle olduğu gibi civar kasaba ve köylerde de aynı usul hâkimdi. Bu Ocakta büyüklere aşırı hürmet, küçüklere sevgi ve şefkat, düşkünlere yardım ve merhamet gibi ilâhî bir buyruğun daimî tesiri görülmekte, nesilden nesile aktarılan bu usul ve geleneğin havası, yuvada her ân hissedilmekteydi. Aileler, bu yasa üzerine kurulmuş, düzenlenmiş ve bu buyruk bütün halkın hislerine ve vicdanlarına hâkim olmuştu.

Aile, bütün erkekleri, kadınları, çocukları içine alan bir topluluktur. Ailenin büyüğüne bir sultan nazariyle bakılır ve bir sultan kadar hürmet ve riayet görürdü. Hatta bu gelenek ve bu usulün Etilerden Türklere ve bütün Anadolu'ya bırakıldığı şüphe götürmez bir hakikattir. Bu usul ve geleneğin Asya'dan Afrika'ya atıldığını da görmekteyiz. Bugün hâlâ Güney Afrika'da aile kuruluşu hemen hemen bunun tam bir benzeridir. Aile Reisi, erkek kardeşlerin en yaşlısıdır ki, buna «FA» adı verilmektedir. Fa, mutlak bir otoritedir.

Türklerde de bütün otoriteyi Büyük Baba elinde tutar... Emir ve irade hep ondan gelir. Konaklar'da ev ve barklar'da bulunan bütün erkekler, kadınlar, yetişmiş delikanlılar, evlenecek çağa gelmiş kızlar ve çocuklar tüm halinde Büyük Baba'nın otoritesi altındadırlar. O da etrafına aynı hislerle kanatlarını, onların üzerine açmış, bir koruyucu halinde, onları etrafına toplamıştır.

İşte bütün Harput'un yerli ve asil aileleri de, yüzyıllar boyunca bu usul ve bu gelenek dairesinde yaşamış ve yetişmişlerdi. Bu münasebetle aile birlikleri, ayrı ayrı kudretli ve kuvvetli birer varlıktı. Aileler bu şekilde kuvvetli olunca tabiidir ki, millet de o nisbette kuvvetli ve kudretli olur. Şimdi aile yuvaları ve aile birlikleri sarsılmış, aile hayatı ve yuva etrafındaki görüş ve anlayışlar büsbütün değişmiştir.

Bu terbiye ve bu geleneğin tesirinden bir ân olsun ayrılamayan Harput aileleri, evlenmede ve kız alıp vermede o kadar hassas ve titizdirler. Evlenmelerde kızlar, daima dışarı verilir, erkekler ise perçinlenmiş, kenetlenmiş gibi yuvadan çıkamaz ve ayrılmazlardı. Erkek nadiren dışarıya verilir ki buna da İçgüveyi denilirdi.

Baba, oğullarının hepsini evlendirince bir o kadar da hariçten o eve nüfus girmiş olurdu. Bu arada çocukları da hesaba alınca, aile fertleri çoğalır, çoğaldıkça da evin taksimatı değişir ve genişlerdi. Bu oğullar da srasıyla çocuk yapar ve evlendirilirdi. Aile bu suretle büyüdükçe büyür, genişledikçe genişlerdi. Bu çoğalmada ayrılık yoktur... Kuvvet müvazenesi, ibreyi daima yerinde sabit tuttuğu için çarhın bozulmasına imkân bırakmazdı.

Büyük Baba'nın tensibi ve bir işaretiyle oğullar, torunlar mesleklerini almışlardır. Çoğu okutturulmuş, kimisi sivil, kimisi subay olarak yetiştirilmiş, büyük kardeşler de aileyi idare için, Büyükbaba'nın emri altında tecrübe görür ve yetiştirilirdi. Hepsi birden çalışırdı. Kazançları müşterek yuva içindir. Yıllık gelirin tümü, büyükbaba'nın elinde ve emrindedir... Bu dal budak salmış ailelerin bütün işlerinde koruyucu ve düzenleyici rolü, daima Büyük Baba idare eder. O, ne derse o olur. Her şeyde onun tecrübesine, onun görüşüne, onun ma'kul ve mantıklı fikirlerine müracaat edilir, tatbik sahasına konulurdu. Ailede ancak bir kazan kaynar, manevi bağlarla maddî ve iktisadi olaylar birbirini tamamlar, bu suretle refah ve huzur kendiliğinden yaratılmış olurdu.

Torununun torununu gören bir çok Bü-

YOZGATLI ÂŞIK İFŞAÎ

Yazan: Mahmut İŞITMAN

Âşık İfşai Yozgat'ın «Mehmet Beyli» köyündendir. (1) 1293 muhacirlerinden olup öz adı Eşref'tir. İfşai, Medrese tahsili görmüş, malûmâtî, zeki, yakışıklı ve nurani bir ihtiyardı. Köyünün imamı ve o civarın da sayılı hattatlarındandı. Tahminen 1910 - 1911 senesinde 65 yaşlarında iken köyünde vefat etmiştir. Diğer âşıkların çoğunda olduğu gibi İfşai'nin de şiirleri bulunmamıştır. İfşai'ye ait aşağıya aldığım şiirleri, 34 sene evvel Yozgatlı şâir Hizbi'den derlemiştim. Âşık İfşai'nin hayat ve eserlerine ait olan bu yazımız, kısa da olsa ileride eserleri bulunduğu zaman daha etraflı tetkik etmek isteyenlere bir başlangıç noktası olursa ne mutlu bize.

I
Geçer bu baharın ayyüzlü ey yâr.
Bu nazik edalar sana da kalmaz.
Âşıka lâzım mı her leyli nihar.
Zulümle cefalar sana da kalmaz.

Açılmış goncalar hüsnün bağında
Bülbül gibi kaldım gül ocağında
Ağyârı cem edip sol ve sağında
Ettiğin cefalar sana da kalmaz.

Ben olmuşum senin hüsnün zârısı
Gider gençlik geçer günün yarısı
Değildir inşaf dinin yarısı
Bu 'bet maceralar sana da kalmaz.

yük Baba'ya sık sık tesadüf edilirdi ki, bunlara «Torun-Taht» denilirdi.

Aynı zamanda Harput aileleri arasında yüzyıllar boyunca düzenlenmiş bir iktisadi rejim vardı ki, bu aile bütçesinin yıldan yıla artmasına hizmet eder, aileye huzur ve refah getirirdi.

Evlenmeler de işte bu havanın tesiri altında yapılır ve tarafların aileleri, bu iş üzerinde çok hassas ve çok dikkatli davranırlardı. Başta ailelerin içtimai durumlarıyla, zenginlik dereceleri göz önünde tutularak gerek kızın ve gerekse oğlanın «Küfvi» olabilecek şekilde bir eş seçilirdi. Evlenme çağına gelmiş olan gençler, birbirlerini göremez, görüşemez ve konuşamazlardı.

İfşai âşkıdan içti piyale
Gözü giryan, işi ah ile nale
Mahşerde olunca hakka havale
Bu müşkül davalar sana da kalmaz.

II

Biricik merhamet eyle a zâlim
Nar-ı aşka suzan, sen ettin beni
Elin koy göğsüne, fikreyle halim
Bin türlü perişa, sen ettin beni
Vurdun gamzen okun aklım azdırdın
Gıya baktın şehla gözün süzdürdün
Bu aşkın diyar diyar gezdirdin

Sefil ve sergirdan sen ettin beni
Ben bu aşk ateşin ezel görmedim
Sen gibi neveste güzel görmedim
Zulmetmeyi sana mahal görmedim
Dideleri al kan, sen ettin beni

Ne şevk-i mehrinle bâde doldurdun
Abes yere gül benzimi soldurdun
Ne doğruca iltifatın kaldırdın
Ne bir şad-ı handan sen ettin beni

Ben sana ettikçe meyl-i muhabbet
Ağyâr ile her dem eyledin ülfet
Ancak bize kaldı dert ile hasret
Bir hatırı viran sen ettin beni
Mürüvvetli murat alır dünyada
Herkes ettiğini bulur dünyada

Yok idi sırrımı bilir dünyada
Dillere desten sen ettin beni
İfşai dil hasta, sen kaşı leyli
Gezdirme mecnunu şahra be sahra
Gülzâr-ı hüsnünde âşık'ı şeyda
Bülbül gibi nalân sen ettin beni.

III

Güzeller içinde ey gül-ü râğnâ
Cemali münevver yok sencileyin
Övmüş te yaratmış Hazret-i Mevlâ
Her endamı dilber yok sencileyin
Gözlere nur verir, anber muylu yâr
Gönüller celbeder melek huylu yâr
Yanağı gül gonca orta boylu yâr
Bakışın kan döker yok sencileyin
Haylı dem çekerim ah ile zârı
Kuruldu gönümdede aşkın pazarı
Sen bilmezsin âşık ile ağyârı
Böyle bir sitemkâr yok sencileyin
Çar köşetle yoktur senin misalin
Canlara tan eder dane-i halin
Neyleyim bilmezsin aşkın halin

Bize gelen KİTAPLAR

Günde yüz kan eder, yok sencileyin
Hiç bahtın yok imiş miskin İfşai
Boşuna çığnedin işbu dünyayı
Yoklasalar vilâyeti hercait
Derdine mükedder yok sencileyin

IV

Gonca-i gönlümüz sarardı soldu
Bahar-ı vuslat, yâre kaldı iş
Derdimiz yüzbinden ziyade oldu
Bülbül gibi ah-ı zâra kaldı iş
Gezerim serseri mahzun derbeder
Dolmadı ol mah, ümîd-i kader
Yoktur hasbihalim tecessüs eder
Belki avn, Girdigâra kaldı iş

Bir şuh-u bi vefa, bir kanlı zalim
Elinden güngünü arttı melâlim
Bilmem neye varır encam-ı halim
Acep müşkül pek avare kaldı iş

İfşai aşkla oluptur şeydâ
Şevki cemâl etmiş gönlünü yağma
Merhamet etmezse ol peri sima
Bir sîtkile inkisara kaldı iş.

V

Dedim, gönül sevmeye hoplar cemâlin
Seven düşmelidir, firkate illa
Dedi vazgelmezem güzel sevmeden
Aşkile erilir Devlete illa

Ne aceptir sevdalara eş olmak
Gönülde gâhi yaz gâhi kış olmak
Durup durup sonu aşka düş olmak
Bu değil mebnidir Hikmete illa

Haktan özge hiç kinseye ağlamam
Bahar seli gibi akıp çağlamam
Vuslatına ümidini bağlamam
Gönüller güldüren Rahmet'e illâ

Cehtile erilmez vuslat-ı yâre
Meğer dost elinden ola bir çare
Gönül meyylemez lâl-i gevhere
Bir saat yarile vuslata illâ

İfşai âteş-i aşka kakınır
Yâr canım kastına hançer takınır
Ağyar ile güler, benden sakınır
«Velâhülâ velâ kuvvete» illâ

(1) — Bu köy sonradan Yozgat ilinden
alınıp Çorum ilinin Sungurlu ilçesine veril-
miştir.

★ Ferzan GÜREL: «Şeftali Çiçekle-
ri». Hikâyeler. Yeditepe Yayınları: 154.
17X12 boyunda, 80 sayfa, 200 kuruş.

★ Halil KOCAGÖZ: «Geyik Düşme-
si». Şiirler. Yeditepe Yayınları: 155. 20X14
boyunda, 112 sayfa, 300 kuruş.

★ NEZİH: «Karikatür Albümü». Ka-
rikatürler. Önsöz Nehar Tüblek. Yeditepe
Yayınları: 156. 24X17 boyunda, 40 sayfa,
300 kuruş.

★ Cengiz YÖRÜK: «Çölde Bir Deve».
Hikâyeler. Yeditepe Yayınları: 157. 17X12
boyunda, 80 sayfa, 200 kuruş.

★ Fazıl Hüsnü DAĞLARCA: «Yer-
yağ». Karşı - Duvar Dergisi 37. nci şiirden
48 inci şiire kadar, serinin dördüncü kiti-
bı. Kitap Kitapevi Yayınları. 17X11 bo-
yunda, 32 sayfa, 3 lira.

★ Ömer Asım AKSOY: «Atasözleri ve
Deyimler». Türk Dil Kurumu Yayınları: 233.
Önsöz, Giriş, Atasözleri, Deyimler, Eleştir-
meler, Derlenen Atasözleri, Derlenen Deyim-
ler, Kelime dizini, Bibliyografya bölümleri-
ni kapsamaktadır. Dört bölüme ayrılmıştır.
20X14 Cm. boyunda, 544 sayfa, 10 lira.

★ Cevdet KUDRET: «Pir Sultan Abdal».
Yeditepe Türk Klâsikleri: 6. 17X12 boyun-
da, 96 sayfa, 3 lira.

★ Sait FAİK: (Bütün Eserleri) «Bir Ta-
kım İnsanlar - Şimdi Sevisme Vakti». Bi-
rincisi roman, ikincisi şiirler. Varlık Büyük
Eserler Kitablığı: 8. Ayrıca eserin sonunda
Sait Faik bibliyografyası eklenmiştir. Bu bö-
lüm Sami N. Özerdim tarafından hazırlanmış
olup 57 sayfa tutmaktadır. 17X12 boyunda,
336 sayfa, 6 lira.

★ Sabahattin ALİ: (Bütün Eserleri: 5)
«Kuyucaklı Yusuf». Roman. Üçüncü basılıs.
Varlık Büyük Eserler Kitablığı: 13. 17X12
boyunda, 354 sayfa, 6 lira.

★ Erhan BENER: «Kedi ve Ölümlü».
Roman. Varlık Büyük Çep Kitapları: 260.
17X12 boyunda, 6 sayfa, 2 lira.

★ İbrahim Zeki BURDURLU: «Sev Be-
ni». Şiirler. 19X14 boyunda, 64 sayfa, 300
kuruş.

DADALOĞLU'NUN YAYIMLANMAMIŞ ŞİİRLERİ

Yazan: Orhan Göksel AYDEMİR

Kimi şiirleri değişik şekillerde söyleni-
yor Dadaloğlu'nun. Sindel ve Çördüklü
köylerinde dinlediğim şiirler bu ayrımı
belirtmeye zorladı beni. «Kalktı göç eyledi
Avşar elleri» dizesiyle başlayan koşmanın
birinci ile ikinci dörtlükleri arasında bir
dörtlük daha var:

Bizim birimizi beşe sayarlar
Demir donla mihver külâh giyerler
Kavgayı görünce figan kurarlar
Elleri muzraklı ağlar bizimdir.

Atla - güzelin karşılaştırmasını yaptığı
türkünün ikinci ile üçüncü dörtlüğü arasın-
da iki dörtlük daha söylüyorlar.
Atın döbek kalın, dik kulaklısı
Şahin ellisi de kurt bileklisi
Güzelin el-ayağı ufak, sığın etlisi
Severim kır'atı, bir de güzeli.

At dediğin dördünde atlığı zaman
Yalı kaval gibi öttüğü zaman
Güzel de ön beşine yettiği zaman
Severim kır'atı bir de güzeli.

«Aşağıdan Yusuf Paşam geliyor
Düşmanına karşı koyan merd olur»
Şeklinde başlayan şiirin üçüncü dör-
düncü dörtlükleri arasında ek olarak bili-
nen dörtlük de şöyle:

Çıka idim şu köşkümün üstüne
El edeydim yaranıma, dostuma
Bine idim kır'atımın üstüne
Gösteririm sana savaş nerd'olur?

«Şu obada bir güzele uğradım
Gümüş nalın giyer aıtın halınan»
Başlıklı şiirin eki de üçüncü - dördüncü
dörtlükleri arasında:

Ben (i)lâyık gördüm onu paşaya
Arap köle taylarını taşıya
Yurddan yurda bindirsinler koşuya
Göçebe de böyle gitsin elinen.
Eylül 1964 sayılı T. F. Araştırmaları'n-
da yayınlanan yazımdaki son şiire iki dört-
lük daha ekliyorlar Çördüklü'de:

Ağamız da çadırını tutardı
Kabudunu dal boynuna atardı
Her birimiz bin aklıya yeterdi
Döğüşerek ölemedi varımız.

Koca obayla yaylara varınca
Korkarım yurtları ıssız görünce
Saçılıp da Binboğa'ya konunca

Yaylalara dokunmazdı şerimiz.

Osmanlı padişahına isyan bayrağını
çekmişlerdi Avşarlar. Padişah da sürgün et-
mişti onları Yozgat ve yöresine. Bu arada
fırsatı «ganimet» bilmek isteyen Adana'nın
Ceyhan ilçesi köylerinden Tatarlı'nın ağası
Memici, Avşarların yaylası olan Binboğaya
göçmek ister. Dadaloğlu duyar da durur
mu? Şiirle yanıt gönderir Memici'ye:

İp kalmadı salıncağa takacak
İt kalmadı Binboğa'ya çıkacak
İskân mıdır başımıza kakacak
Arkasından yetişiyor sağları.

Bre Memici oğlum unutma bunu
Lorşun benim derdin hani ya Hunu
Unuttun mu kuzum geçen günleri
Yalman kalpak giyer idi beyleri.

Yalanları gerçeklere kattınız
Kumaş diye çulunuzu sattınız
Avşarların aleyhine attınız
Unuttun mu gök kır-atlı beyleri.

Koca Payas bu oyunu çok gördü
Yedi dağ üstüne ordusun kurdu
Yavuz Sultan Selim korkup da verdi
Bey babam zorunan aldı Beyları

Ahr dağından da kara Beyazın
Bir yazın ağlattı bir de 'bu güzün
Karbeyaz'ı alırsak Şam'acak bizim
Şam'a kadar gider bizim dağları

Emmi Hacı Osman böyle söylerdi
Yedi Avşar beyi, altı Türkmen var idi
Firenk barutlu da Macar tüfekli
Ölen öldü hesap edin sağları

Der Dadaloğlu'm doğruyu sever
Her zaman koyağa mazı mı yağar
Adamın aslanı Avşardan doğar
Yine yapar al çarpılı evleri.

Derebeyi Küçük Ali Oğlu'nun yanında
bir ara «nedimlik» yapmış Dadaloğlu. Kü-
çük Ali Oğlu'nun Halit Paşa ile birlikte
üzerlerine gönderilen orduyu ve kumandan
Kaptan Paşayı yenmelerinden sonra Dadal-
oğlu Küçük Ali Oğlu'nun övgüsünü yapar:

Bozok Handan sürer gelir ötesi
Özer oğlu Seyfi Handır atası
Baz şahanlar 'sarı kaplan yuvası
Varılmaz yurduna Küçük Ali Oğlu.

Dağlarında ima geyik sekişir
Engininde keklük turuç ötüşür

Düşmanların sınırından bakışır
Giremez yurduna Küçük Ali Oğlu
Aşık Dadal varsın ünün söylesin
Daldaban Paşası sofranı sersin
Beylanlı beyleri pekmez versin
Tuğlar sana lâıyk Küçük Ali Oğlu
Avşar Beyi Sultan Hamit tarafından is-
tenir. Aradan günler, haftalar, aylar geçer
ama beyden ses-soluk çıkmaz. Bir haber

Yurt topraklarından aranılıp öz
kaynaklarımızdan olan Raman,
Garzan, Gedkit, Mağrip, Batıra-
man, Kurtalan ve çeşitli bölgeler-
den sağlanan

EN YÜKSEK

Standardlara göre kurulup Bat-
man rafinerisinde işlenen en üstün
nitelikteki ürünleri

PETROL OFİSİ

Modern satış istasyonlarında hal-
kımızın, Kara, Deniz ve Hava
Kuvvetlerimizin, Deniz ve Kara
Yollarımızın, Belediyelerimizin,
Emniyet Hizmetlerimizin, muh-
telif resmî ve özel
müesseselerimizin akaryakıt ihtiya-
çlarını muntazam ve devamlı
olarak karşılamaktadır. Siz de
akaryakıt ve madeniyâğ ihtiyaçla-
rınızı

PETROL OFİSİ'nden

temin ederseniz menfaatinizi koro-
muş ve kalkınma hamlemize katıl-
mış olursunuz.

alınmaz. Oba bu, başsız duramaz. Dadaloğ-
lu da obanın yüreğini serinletmese olmaz:

Turnalar katar katar sefere varın
Ordan efendimizi siz alın gelin
Urum diyarında, han huzurunda
Bekletmen divandan söz alın gelin.

Dâvatçı gönderir şol Çapanzâde
Çokça sever muhabbeti ziyade
Silinsin süprünsün döşensin oda
Zayıftır vücudu uz alın gelin.

Çıksın Sultan Hamit seyrana çıksın
Sivasın sırtını aslana baksın
Hil'atlar giydirdin celender soksun
Ordan efendimizi uz alın gelin

Mürseloğlu karşı çıkar elinen
Hanesine teklif eder yolunan
Yolunu döşetir Acem şalunan
Küheylân atları yüz alın gelin

Der Dadal'm en sonunda isim zâr
Efendisiz dünya bize olmuş dar
El aşiret bütün beyler intizar
Bekletmen temmuzu güz alın gelin.

Dadaloğlunun bilinen Binboğa şiirinden
ayrı - fakat ona benzer bir şiiri daha:

Binboğa'da Koçdağ'ın gözetir
Lâleleri, sümbülleri tazedir
Akça turnaları başın uzatır
Dudulu, kumrulu başın Binboğa.

Duman duman başın görünmez pustan
Ak sayah gelinlerin çekilir hastan
Bir yanın Avşar, bir yan Elbistan
Zamanı'dan gelir kışın Binboğa

Yıldır yıldır eder toprağın taşın
Yüz bin yılı geçkin belki de yaşın
Bulutlar göklerde can yoldaşın
Güzelleri seyir etmek için Binboğa

Kamalağın, karardığın bitiyor
Dadaloğlu'm cıdasın atıyor
Toka gözlüm senden yükün tutuyor
Bulunmaz menendin, eşin Binboğa.
Sindel'den derlediğim şiirlerden üçünü
birlikte sunuyorum:

I

Yürü bire Hamite'nin kalesi
Dört bir yanın gülbenk oldu ün oldu
Açılıyor göz göz oldu yarası
Arap atın koç yığitin gün oldu.

Yayanlıkta yürümesin bilmiyen
Saatlerce at üstünden inmiyen
Yurtlarının kıymetini bilmiyen
Kumaşımız tazılara çul oldu
Birden kapıştılar kulunu tayı
Kam kaynak olan yoksulu, bayı

ARAŞTIRMALARI

Böyle sağ gezmeden ölmemiz iyi
Her birimiz bir kötüye kul oldu.
Yara yara bir kavgaya girmedik
Sağa sola kılıçları vurmadık
At üstünde dövüşerek ölmedik
Ok değmeden gözlerimiz kör oldu
Derlenipte bir araya gelmedik
Konuşup da damşarak sormadık
Kurşun değip mertçesine ölmedik
Döğüşmedik; bağrımızda kor oldu.

Ne yaman hayf aldı Avşarlar kürtler
Yürekten çıkar mı böyl'olan dertler
Kayboldu arada boyn'uzun atlar
At vermemiz iskânlıkta zor oldu
Vurdular bağruma mihnet karası
Açılıyor göz göz oldu yarası
Mağribunan Maşrığın arası
Size bol da bizim ele dar oldu
Söyle Dadal, söyle gördüğün düştün
Ayak atılmıyor yatan üleştün
Yine haber geldi kavim kardeşten
Altunumuz geçmez akça pul oldu.

II

Ben sana ne yaptım hey kanlı zalim
Siyah zülfün mah yüzüme moy dedi
Bir ok vurdun deldi-geçti sinemi
Ne ağırttı ne incitti öy dedi
Bir keten giymiş de önleri sarı
Kokar güller gibi dökülen teri
Huri mi melek mi yoksa bir peri

Hiç görmedim böyle güzel soy dedi.
Lâhuri saçığı sırması telde
Arasan bulunmaz değme bir elde
Ne sevaide, ne Sanem'de, ne güldü
Hiç görmedim böyle usul boy dedi.

Dadaloğlu'm der de davu ne davu
Göldeki turna da şahinin avı
Ne al giymiş, ne kırmızı, ne sarı
Ne düğün, ne bayram ille toy dedi.

III

Her sabah her sabah seyran gezerken
(I)ras geldim selvi boylu fidana
Top top olmuş siyah saçı bölünmüş
Hoş benzettim samur saçın kemana,
Al yanağın elmas m'ola kar m'ola
Çapraz vurmuş düğmeleri dar m'ola
Acap eşin bu cihanda var m'ola
İnsem gitsem Hindistan'a Yemen'e.

Eliftir kirpiğin, iradır kaşı
Bu güzellik sana Tanrı bağışı
Arasan cihanda bulunmaz eş
Hiç eşin gelmemiş devr'ü cihana.

Dadaloğlu'm der de hupırların hası
Ferhat'm Şirin'i Mecnun Leylâsı
Aklın eğlencesi, gönün yaylası
Bir yel esti başındaki dumana.

Bu şiirler Çördüklü'den İsmail Kızıl-
kaya, Ahmet Kılıç, Sindel'den Ali Kırıcı ve
birkaç yaşlıdan alınmıştır.

TÜRK DİL KURUMU YAYINLARINDAN

ATASÖZLERİ VE DEYİMLER

Hazırlayan :

ÖMER ASIM AKSOY

Bu konuda şimdiye değin yayımlanan eserlerin en güzeli ve en doğrusudur.

I. Bölüm: Benzeri eserlerde birbirine karıştırılan atasözleriyle deyimlerin
özelliikleri, ayırıcı nitelikleri üzerine geniş bir inceleme ve eleştirme.

II. Bölüm: 5700 gerçek atasözünün ve deyiminin iki ayırım olarak düzenlenen
listeleri.

III. Bölüm: Alfabe sırasına göre sözcük dizini.

IV. Bölüm: Atasözleri ve deyimler üzerine yazma, basma 431 eseri tanıtan
bibliyografya.

550 sayfa, 10 Lira

Genel Dağıtım Yeri: Bateş Bayilik Teşkilâtı - İstanbul

(Cağaloğlu, Çatalçeşme Sokak, Aydınlık Han)

AVCI İLE KARACA

Derleyen: Numan KARTAL

(Derleniş yeri ve yılı: Kandıra- Bakkalı köyü, 1958 Anlatan: Fevzi Türkoğlu).

Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde kalbur zaman içinde her gün ava giden bir avcı varmış. Bir gün gitmiş iki gün gitmiş, aylar geçmiş yıllar geçmiş, var varanın sür sürenin derken sürmüş köpeğini, atmış tüfeği ile mermisini de vurdum diye sevinmiş. Birde bakmış ki, vurduğu bir ağaç gövdesi imiş. Nedense talih bir gün olsun yüzüne gülmemiş. Hep vuracağım diye gider de eli boş dönermiş. Bizim avcı oturmuş, ellerini dizlerine dayamış, düşünmüş taşınmış ta kendi kendine kızmış. En sonunda kuru sıkı atmaya gelmez deyip yeniden talihini denemek üzere ava çıkmış.

Haftalar ayları, aylar yılları derken şanssızlıklar da şansı kovalamış. Avcı bir karacaya rastlamış. Ol karacanın gözleri kara, boynu bükük melül melül bakarmış. Önce olduğu yerde durmuş avcı. Tüfeğini doldurmuş, almış nişanını da «e kismetim elimde, göster elim kendini tetikte» diyerek tetiğe dokunmak istemiş. İstemiş ama karaca da dile gelmiş. Kara gözleri iki çeşme yalvarmış yakarmış, bana kıyma demiş. Meğer karacanın bağı yanıkmiş. Üç yavrusu varmış, üçünü de ayı alıp götürmüş. Karaca da öç almak kaygusuna düşmüş. Eli ermez gözü görmez karacanın yardım dileğini avcı kabul etmiş. Avcı da karacanın peşine takılmış düşmüşler yola.

Az gitmişler uz gitmişler, dere tepe düz gitmişler. Bazen yel olup dağdan dağa uçmuşlar, bazan sel olup dağlardan ovalara doğru akmışlar. Ateş olup önelerine çıkanları yakmışlar da en sonunda varmışlar bir köye.

Boş bir köymüş, dağda kurulmuş. Köyde de bir kişi yaşarmış. Ayı görünmez yerlerden aşar dememişler de ümit kapısını çalar gibi bu bir kişinin kapısını çalmışlar. Karaca dile gelmiş ol ademe seslenmek istemiş. İki gözü iki çeşme ağlamaktan edememiş. Avcı söz istemiş bakalım ne demiş:

**Dağlarda gezer bu dertli
Karacadır adı gözlerinden belli
Üç yavrusu vardı üçü de yendi
Yiyen ayıdır görmedim mi**

Meğer köyün de yok oluşuna sebep bu ayıymış. Yörenin avcıları toplanmışlar, ayı avına koşmuşlar. Bu canlara kıyanın canına kıymak gerekir diye düşünmüşler.

Karaca önde avcı arkada yine düşmüşler yola. Az gitmişler uz gitmişler, altı ay bir güz gitmişler, sonunda yöre avcılarını görmüşler. Görmüşler de sevinmişler. Ümit kapısı yine açıldı demişler. Oturmuşlar avcıya karaca yüzyüze dertleşmişler. Dil bu gönülden söylemiş, yürek bu bir iyice içlenmiş, göz bu gözyaşlarını dökmeden edememiş te avcı karacaya ünlemiş:

— O avcıların yanına gidersek bulguru ararken pirinci bulduk diyerekten seni vururlar.

Karaca da yanıtlanmış bunu:

— Dağ taş inler yüreğimin acısından, gözlerimden kanlı yaş akar evlât yankısından. Onların düşmanı benim düşmanım, ne diye vursunlar beni. Zaten ölmüş sayarım ben kendimi.

Avcı dayanamamış, karacayı alıp avcıların yanına damlamış. Ol yörenin avcıları şaşmışlar, sonrada hoş geldiniz deyip selâm çakmışlar. Başka da birşey diyememişler, öylesine donakalmışlar. Avcı almış sözü, bakalım ne demiş:

— Bunca zamandır kismetim yoğidi, çıktım kismet diye ava. Bir ceylân misali rastladım bu karacaya. Aldım nişanı, koydum elimi tetiğe de göster elim dedim kendini, ol andır ki yüreğimi dağıldı karacanın dili. Bir acı çöktü içime indi silâhım, şimdi aradığımız ayıdadır ahım. Karaca da dile geldi:

— Gönül ile söylesem bilmem inanır mısınız, dil ile anlatsam kara yazgılı başımı anlar mısınız demiş te olanları bir iyice anlatmış.

Anlatılanlar karşısında kişiyoğlu taş olsa canlanır; dile gelir, söylenenler ile yola gelir. Avcılar da yola gelmişler, evlât acısı çekmişçesine dağları inleten bir ah çekmişler. Yer yerinden oynamış, gökler çatırdayıp dağlar inlemiş. En sonunda karacayı vurmamışlar, toplanıp gidecekleri yolu bir iyice kararlaştırmışlar.

Günler haftaları, haftalar ayları kova-

GERÇEK FOLKLOR ÇALIŞMALARI BAŞLADI

Yazan: Çora HİNÇER

Yurdumuz'da bilhassa gençlik kuruluş ve derneklerinde halk kültürüne doğru geniş bir akım başlamıştır. Folklorla karşı gösterilen bu ilgi meyvelerini vermekte geçici miyecektir.

«Yüksek Tahsil Gençliği Türk Folklor Enstitüsü Kurma Derneğinden sonra Ankara «Orta Doğu Teknik Üniversitesi Türk Folklor Kulübü» ile İstanbul «Arnavutköy Amerikan Kız ve Robert Kolej Türk Folklor Kulübü» de geniş şekilde bilimli çalışmalara başlamışlardır.

Daha iki üç yıl öncesine kadar folklor faaliyetinin sadece halk dansları ve halk türkülleri mânâsına geldiğini sanan kuruluşlar yerine, bu dernek ve kulüplerin ciddi çalışmaları, folkloristleri fazlasıyla sevin-dirmektedir. Bu dernekler, aynı zamanda Yurdumuzun turistik çabalarına da katılmaktadırlar.

Y.T.G. Türk Folklor Enst. Kurma Derneği'nin açtığı Halk Oyunları Okulu, Savaşhanedeki Oruç Gazi İlkokulu salonlarında derslerine ciddiyetle devam etmekte, bünyesinde yüzlerce genci toplamaktadır. Bu arada her hafta bir bilim adamı folklorla ilgili dersler vermektedir. İlk dersleri Prof. Mümtaz Turhan, Hali Bedi Yönetken, Ord. Prof. Fındıkoğlu Ziyaettin Fahri folklor, sosyoloji, halk oyunları, halk musikisi üzerine vermişlerdir. Bu dersler, öğrenciler ve dinleyiciler tarafından ilgi ile karşılanmıştır.

Bu arada çalışmalarını bu yıldan itibaren, en sonunda ayı adı bilinmez dağın kırmızı doruğunda yakalanmış. İyi niyetlilerin yüreği temiz olur demişler, karacanın da öyleymiş. İyilere yardımı Tanrı borç bilmemiş. Masal bu ya Tanrı da ayıya o yavrulara elleme demiş. Ayı da ellememiş. Yavrum der onlara yavrusu gibi bakarmış. Olay karacanın mutlu olmasıyla son bulmuş.

Gökten üç elma düştü: Biri al, biri pembe, biri de kan. Kanlı karacanın da gönüllü al, gözleri pembe olmuş, her yanı sevinçle dolmuş. Onlar ermiş muradına, darısı okuyan ile dinleyenlerin başına.

baren halk oyunları ve musikisi alanından diğer folklor alanları ve şubelerine de intikal ettiren Arnavutköy Amerikan Kız ve Robert Kolej Türk Folklor Kulübü de, dergimizin sahibi İhsan Hınçer'e şu mektubu göndermiştir:

«Gönderdiğiniz kitapları aldık. Göstermiş olduğunuz yakın ilgiye ve yardımınıza candan teşekkür ederiz.

Bu seneki çalışmalarımızda Türk folklorunun sadece halk oyunları yönünden tanıtılmasını yeterli bulmuyoruz. Yeni kurduğumuz bir komisyonla halk kültürünü incelemek ve tanıtmak için çalışmalara başladık. Komisyonumuz şu ana konularda incelemeyi öngörmektedir: a — Halk oyunları (kökü, oluşumu ve bölgelere göre dağılışı), b — Giyim kuşam, c — Edebiyat (masallar, destanlar, bilmece, atasözleri, şiirler, minniler, koşmalar ve mâniler), d — Halk müziği, e — Halk motifleri (kilim, kuşak, kumaş, yazma, ve halı), f — Gelenek ve görenekler (düğün âdetleri, dini törenler, şölenler, kına geceleri, vs.).

Komisyonun inceleme ve araştırmalarının yararlandığı kaynakları Türk Folklor Araştırmaları Dergisi geniş ölçüde kapsamaktadır. Bunun yanısıra gayet zengin olan okul kütüphanesinden de yararlanılmaktadır. Göndermiş olduğunuz kitaplar çalışmalarımıza yön çizmekte çok faydalı olmuştur. Bu arada halk bilgisi alanında Türkiye'de söz sahibi kimselere bir seri konferanslar ver-dirmeyi de düşünmüyoruz.

Araştırmalarımızda yapılan ve daha yapılması gereken işlemler hakkında fikirleriniz ve tenkitleriniz bizim için en güvenilirdir bir kılavuz olacaktır

Saygılarımla. 22.11.1965

İşık İNSELBAĞ

**KENAN ÖZBEL'İN ÇORAP SERGİSİ
İTALYA'DA AÇILDI**

Geçen ay Roma'da «Türk çorapları» sergisi açılmıştır. Anadolu çoraplarının desen ve renklerine göre taşıdıkları anlam, İtalyanların büyük ilgisini çekmiştir. İtalyanlar Türk çorapları için «Konuşan çoraplar»

Roma'daki sergide, çoraplar hakkında iza-
hat veren millî kıyafetli bir Türk kı-
zı demektedirler.

Anadolu'nun yün örgüsü çoraplardan bir
erkeğin yaşı, evli olup olmadığı ve çocukla-
rının sayısı öğrenilebilmektedir. Konuşan
çorapların kadınlar yönünden de dili vardır.
Kadın ve kızların ayaklarındaki çoraplara
bakarak onların «Evli mi, bekâr mı, dul mu,
sevgilisi var mı, evlenmek istiyor mu?» so-
rularına cevap alınabilir. Kenan Özbeğin
koleksiyonundan olan çoraplar İtalya'dan
sonra Fransa ve Almanya'da da sergilene-
cektir.

HALK OZANLARI ANKARA'DA BİR DERNEK KURDU

Ülkemizde yaşamakta olan halk ozan-
larını bir çatı altında toplamak, sosyal so-
runlarını ele almak ve bu arada geçmiş yüz-
yılların halk ozanlarımızla ilgili «Geceler»
tertîp etmek amacıyla «Âşıklar Derneği»
adında bir dernek kurularak faaliyete geç-
miştir.

Yönetim Kuruluna: Âşık Dursun Cev-
lânî, Âşık İhsanî, Mehmet Karaca, Hüseyin
Kırıcı, Ahmet Günay, Ali Kaya, Mustafa
Beydilli seçilmişlerdir.

Başkanlığa Âşık Dursun Cevlânî, Sekre-
terliğe Hüseyin Kırıcı, Saymanlığa Mustafa
Beydilli, Veznedarlığa Âşık İhsanî seçilmiş-
lerdir.

FOLKLORİST VE EDEBİYAT TARİHÇİSİ ÖZTELLİ'NİN KONFERANSI

Türk Dil Kurumu bir dizi konuşma dü-
zenlemiştir. Bu arada değerli arkadaşımız
folklorcu ve edebiyat tarihçisi Cahit Öztelli
de 3.1.1966 cumartesi günü saat 15.30 da An-
kara'da Kurumun Kavaklıdere'deki salonun-
da «Folklor ve Dil» konulu bir konuşma yap-
mıştır. Konuşma büyük ilgi ile karşılanmış
ve takdir toplamıştır.

İSVİÇRE'DE SERGİ AÇILACAK

İsviçrenin Zürih şehrinde önümüzde-
ki ay Konya, İstanbul ve Ankaradaki müze-
lerden seçilecek eserlerle bir sergi açıla-
caktır.

«Türk Folklor ve Etnografya Sergisi»
adiyla açılacak sergide yer alacak eserleri
tespit etmek üzere Hükümetimiz tarafından
yurdumuza davet edilen İsviçreli Folklor
Uzmanı Dr. Erika Billeter Ankara, Konya
ve İstanbul müzelerinde incelemelerde bu-
lunmuştur.

DOKUZUNCU CİLDİMİZ DE TAMAMLANDI

Elinize almış olduğunuz 198 nume-
ralı, Ocak 1966 tarihli sayımızla 9 uncu
cildimiz de sona ermiş bulunmaktadır.

Diğer ciltlerde olduğu gibi 9 uncu
cildimizin ilk sayısını teşkil eden 181
ci sayı hariç, diğer sayılarımızın ka-
pakları çıkarıldıktan sonra ciltlenme-
lidir. Esasen kapaklarımız sayfa nu-
maralarına dahil edilmediği gibi, me-
tinlerden de hiçbir suretle yazı deva-
mı bu sayfalara geçirilmemektedir.
Bu şekilde 9 uncu cilt hacmi diğer
ciltlerin kalınlığına uyacağı gibi, rek-
lâm sayfalarından da bir dereceye ka-
dar ayıklanmış olacaktır.

Gelecek 199 numaralı, Şubat 1966
sayımızla 10 uncu cildimize başlayaca-
ğız. 10 uncu cilt te 18 sayı sonra Tem-
muz 1967 tarihinde 216 ncı sayımızda
tamamlanacaktır.

Okuyucu ve abonelerimize ilgile-
rinden dolayı teşekkürlerimizi suna-
rız. T.F.A.

İNDEKS (YAZAR ADLARINA GÖRE)

SAYI: 181 — 198 ★ SAYFA: 3477 — 3980

AÇIKGÖZ SAİM: Kağıt, çadır ve tuz, Sf.
3703.

AKALIN HAMDİ: Ölümünün yıldönümünde
Şair Necdet Atılğan ve kişiliği, Sf. 3919.

AKÇIN FAİK: Yurdun dört bucağı ve yö-
resinden deyimler (I), Sf. 3828 — (II),
3880 — (III), 3920 — (IV), 3950 — (V),
3957.

AKSEL MALİK: Arslana binme, duvarı yü-
rütme kerameti, Sf. 3519 — Kahve ve
kahvehaneler, 3589 — Hazreti Âdem'in
yaradılış rivayetleri, 3858 — Kandil re-
simleri, 3742 — Resimlerde Nasreddin
Hoca 3799 — İnanışlara göre resim sana-
tında çifte vavlar, 3854 — Yazı - Resimle
başlık, 3931.

ALP ALİ RIZA: Nasreddin Hoca'nın Karısı
hakkında, Şf. 3789.

ALP MÜNEVVER: Eski İstanbul'da sokak
köpekleri (11), Sf. 3530 — Eski İstanbul-
da loğusalık ve loğusa şerbeti (12), 3537
— Eski İstanbul'da ev idaresi (13), 3583
— Eski İstanbul'da halk ilaçları (14),
3637 — Eski İstanbul'da görüclük (15),
3648.

ALTUNDAĞ ŞİNASİ, Prof. Dr.: Nasreddin
Hoca ve devri, Sf. 3796.

AND METİN: Karagöz'de «Muhavere», Sf.
3678 — Köylerde kukla ve kuklacılık,
3762.

ARISOY SÜLEYMAN, Prof.: Nasreddin Ho-
ca'nın kişiliği ve felsefesi, Sf. 3791 —
Nasreddin Hoca'nın Türk Tiyatrosu'na
etkisi, 3841.

ARSEVEN VEYSEL: Kırşehir'den derlenen
halk masalları: (8) Bir Keloğlan masalı:
Hiç, Sf. 3529 — (9) Zakkum Ağacı, 3553
— (10) Of ile Kef, 3748 — (11) Nalben-
gi, Gülbengi, Kestengi, 3825 — (12) Al-
tın armut, 3862 — (13) Felek, 3887 —
(14) Sözünde duran hükümdar, 3918 —
(15) Adı Musa, boyu kısa, 3951.

ARTAN GÜNDÜZ: Tire'de Buğday Dede
efsanesi, Sf. 3627 — Gülnar'da Şeyhomer

efsanesi, 3705 — Tire'de karanfil çeşit-
leri ve mânileri, 3878 — Gediz'den dua-
lar, ilençler, inanışlar, 3926.

ATAMAN SADİ YAVER: Kars halk musiki-
si, Sf. 3483 — Yurdun dört bucağından
(XI): Sivas halk sanatçıları ve türküle-
ri, 3524 — Ordu ve folklor özellikleri
(XII), 3653 — Giresun türküleri, mânî-
leri ve âşıklar (XIII), 3687 — Güldüren
ve düşündürülen Nasreddin, 3809 — Gire-
suna ait iki türkü ve anılar (XIV) 3883.

AYDEMİR ORHAN GÖKSEL: Dadaloğlu-
nun yayınlanmamış şiirleri (I), Sf. 3511
— (II) 3598 — Kızılören köyü tekerle-
meleri, 3620 — Bekir Öğretmen'e ağıt,
3708 — Dadaloğlu'nun yayınlanmamış
Şiirleri (III), 3745 — Dadaloğlunun iki
karşılaşması (IV), 3774 — Dadaloğlu'nun
bilinmeyen yedi şiiri (V) 3891 — Halk
ozanlarından Atatürk'e, 3897 — Dadaloğ-
lu'nun yayınlanmamış şiirleri (VI) 3969.

BARANSELİ ZERGER MAHİR: Şeyh Şa-
mil bir Türk oyunudur, Sf. 3732.

BARLOK İSMET: Göz açan babanın kızı
masalı, Sf. 3722.

BAYKURT ŞERİF: Rumeli köylerinde bir
evlenme düğünü, Sf. 3827.

BAYRI M. HALİT: Kayıkcı Mustafa'ya ait
bir tekerleme, Sf. 3528.

BİRDOĞAN NEJAT: Kağızman yöresinde
Kadirilik, Sf. 3498 — Türk Halk Edebi-
yatı'na Divan'dan sızmalar, 3550 — Şeyh
Şamil ve oyunu meselesi, 3661 — Saz
şairlerinden: Cemal Hoca (İsmail Tu-
ran), 3831 (I) — 3846 (II) — Saz Şair-
lerinden Mevlit (Şafak) İhsanî, 3901.

BLASKOVICS JOSEF, Doç. Dr.: Nasreddin
Hoca ve tesir alanı, Sf. 3795.

BOYEV EMİL PEYÇEV: Bulgaristan'da
Minzuhar (Kalfalar) köyünde özel ad-
lar, Sf. 3767.

CENGİZ HAYDAR: Iğın'da saya, Sf. 3513
— Nevşehir Nar köyüne ait bir araş-
tırma, 3694.

- CERAN ZİYA: Nasreddin Hoca'nın Kızı'na ait ikinci mezar kitabesi, Sf. 3807.
- CEVLÂNİ DURSUN KILIÇ: Alp - Arslan destanı, Sf. 3489.
- CUMBUL SADI: Nasreddin Hoca'dan bir fıkra: «Farsça» (şiir), Sf. 3804.
- CÜCEOĞLU İBRAHİM: Nasreddin Hoca'nın şehri Akşehir, Sf. 3806.
- ÇAĞLAR BEHÇET KEMAL: Halk ummanından birkaç damla, Sf. 3645 — Nasreddin Hoca'nın türbesi önünde, 3803.
- DANIŞMEND İSMAİL HÂMİ: Nasreddin Hoca Kimdir?, Sf. 3703.
- DIZDAROĞLU HİKMET: Bayburtlu Celâli üzerine bir eser daha, Sf. 3534.
- DUMEZİL G., Prof. Dr. (İstanbul Üniversitesiince onursal doktorluk verilmesi dolayısıyla) Bir hitabe, Sf. 3562.
- ELÇİN ŞÜKRÜ, Doç. Dr.: Çavlı Köyünde söylenen mâniler (I), Sf. 3556 — (II) 3580 — Keloğlan'la deniz aygırı masalı, 3665 — Bay Beyrek'in Yozgat rivayeti, 3777 — Al-Karı, 3813 — Tepegöz'ün Poshof rivayeti, 3875.
- ELMAS YILMAZ: Çırakman Köyünün folkloru, Sf. 3576 — Kitaplar arasında: «Türk Halk Oyunları», 3890.
- ENGİN NURSEL: Karadeniz'de ısıklı konuşan köy: Kuşköy, Sf. 3600.
- EMCAN YELMAN: Bursa Şenlikleri dolayısıyla Karagöz, Sf. 3814.
- ERDOĞAN ALİ: Ashabül Kefh efsanesi, Sf. 3545.
- EREN İSMAİL: Yayınlar arasında: «Koca Sinan Paşa ve Vakıfnamesi - Hasan Kaşesi», Sf. 3848.
- ERÖZ MEHMET: Folklorcularımız: Özcan Seyhan, Sf. 3707.
- ER RABİA: Denizli'nin Başkarcı köyünde evlenme âdetleri, Sf. 3753.
- ES SELÇUK: Konya yemekleri (I), Sf. 3655 — (II), 3685 — (III), 3710 — (IV), 3824 — (V), 3845.
- FELEK BURHAN: Ramazan, Sf. 3955.
- FINDIKOĞLU ZİYAETTİN FAHRİ, Ord. Prof. Dr.: Profesör G. Dumezil İstanbul Üniversitesi Fahri Doktoru, Sf. 3561.
- GAZİMİHÂL MAHMUT RAGİP, Prof.: Kelmelerde çatalanışlar, Sf. 3568 — Atasözlerinde at, 3816.
- GÖKALP MEHMET: Kars ve dolaylarında

- cirit oyunu, Sf. 3485.
- GÖLPINARLI ABDÜLBAKİ: Mevlâna - Nasreddin Hoca, Sf. 3787.
- GÖNÜL MACİDE: Türk hahlarında sembolik şekiller, Sf. 3632 — Topkapı Sarayı Müzesinde açılan Türk Padişahları giyimleri seksiyonu, 3673 — Türk halı - kilimlerinden yapılan eşyalar, 3938.
- GÜLBEN ZERRİN: Ergani'de düğün, Sf. 3592.
- GÜR MEHMET HİLMİ: Delipınar efsanesi, Sf. 3907.
- HALICI FEYZİ: Karl Eller ve Türkiye çalışmaları, Sf. 3635.
- HİNÇER BORA: Kenan Özbek'in son çorap sergisi, Sf. 3574 — Davulcu Karayılanı kaybettik, İstanbul Haberleri dergisi, Doğu Türk kavimleri modern edebiyatı ile ilgili toplantı, 3609 — Folklorcularımız: Metin And, 3686 — Aynı olayları: Tozlu Yollar; Bilinen ve bilinmeyen yönleri ile Karagöz konulu Metin And'ın konferansı; Amerikan Kolejlere, Türk Devrim Ocakları, Alman Lisesi, Genç Devrimciler Derneği'nin Halk Dansları gösterileri; Fahir Alangu'nun verdiği Gölge Tiyatrosu'ndan Karagöz'e konulu konferansı; Türk Halk Türküleri Koro Konseri; Hacı Bektaş Gecesi; Son kazıların ışığında Türk çini ve Keramikleri, 3751 — Halk Oyunları Okulu açıldı, 3925.
- HİNÇER ÇORA: Gerçek folklor çalışmaları başladı — Kenan Özbek'in çorap sergisi İtalya'da, — Halk ozanları bir dernek kurdu, — Öztelli'nin konferansı, — İsviçre'de Türk Folklor sergisi açılacak, 3973.
- HİNÇER İHSAN: Folklorun sanat ve turizme etkisi, Sf. 3505 — Dicle Öğretmen Okulu'nun sergisi, 3539 — Mevlâna'yı anma törenleri, 3630 — Konya kaşık oyunları, 3771 — Nasreddin Hoca, Mansur, Nesimi, 3805 — Devlet Konservatuvarının Halk melodileri derleme gezileri, 3953.
- ILGAR MEHMET: Karşı halk şairlerinden Deruni (Toruni), Sf. 3482.
- İŞİTMAN MAHMUT: Saz şairi Yozgatlı Seyri, Sf. 3516 — Saz şairi Yozgatlı Zemin, 3682 — Yozgatlı Âşık İfşai, 3967.
- İLİÇ JARKO: Sarajevo Festivalinde Türk Halk Dansları, Sf. 3603 — Bosna ve Her-

- sek'te Hacılar oyunu, 3825.
- İNAN ABDÜLKADİR: Ali Şir Nevai ve folklor, Sf. 3510 — Eski Türk Dügünlerinde görenekler, 3597 — Başkurt Türklerinde Şamanizm kalıntıları, 3760.
- KARADENİZ FİKRET: Tonya'da kan öcü problemi, Sf. 3547 — Ayran ve ayran destanı, 3628.
- KARTAL NUMAN: Halktan mâniler ve özellikleri, Sf. 3669 — Halk zekâ oyunları, 3817 — Turgut Alp, mezarı ve Çarık Çıkartan Hastalığı, 3871 — Kandıra'dan masallar (I): Avcı ile Karaca, 3972.
- KIRZIOĞLU BANIÇİÇEK: Kars ve çevresinde «Kızılalma», Sf. 3501.
- KIRZIOĞLU M. FAHRETTİN: 1064 de Kars'ın fethi ile Anadolu'da Türk - Eli'nin başlangıcı kurulmuştur, Sf. 3477 — Kars'ta gök, bulut, ejderha inanış ve efsaneleri, 3486 — Kars - Ardahan Türkmanları, 3495 — Ağrıdaki Efsaneleri, 3820.
- KİŞMİR CELÂLEDDİN: Konya üzümü, Sf. 3533 — Eski loncalar ve Konya esnafı, 3761.
- KOÇU REŞAT EKREM: Başında hasır yakan Şehvar Hanım, Sf. 3847.
- KONYALI İBRAHİM HAKKI: Nasreddin Hoca Enstitüsü, Sf. 3802.
- KÖSE MÜRSEL: Kars Halk Oyunlarından Kervan Oyunu, Sf. 3479 — Kars'ta ortaklaşa çalışmalar: Modgam — Modgamlık, 3494 — Kars'ta sığır yaş ve dişleri üzerine, 3521 — Kars'ta Al-Al Karısı hakkında, 3605 — Kars'ta Godu-Godu (Kepçe Gelin), 3650 — Kars'ta tandır, 3714 — Türk süsleme ve tahta eşya sergisi, 3734. — Kars ve yöresinde Çoban Hakkı, 3959.
- KUTSAL MUZAFFER: Köy odaları, Sf. 3818.
- KUZU KARSLI M. : Kars'ta yerli halk kırlıkları, Sf. 3490 — Karşı halk şairlerinden Âşık Tüccari, 3499.
- MİSKİOĞLU CEVHER İHSAN: Hatay Ağzı'nın grammer özellikleri, Sf. 3692.
- NEFESLİ NİZAMİ: Âşık Yozgatlı Seyyahi, Sf. 3721.
- ORTA NEDİM: Uşak ve yöresinden bazı kelimeler, Sf. 3538 — Karacayı folklorunda atasözleri, 3929 — Elmacıktan ilençler ve mâniler, 3965.
- OY AYDIN: Kitaplar arasında: «Hurafeler ve Menşeleri», Sf. 3706 — Ağaçalı — Akçahalil köyü, 3905.
- ÖKESLİ LÜTFİ: Bir fıkra: Bazan davulun kulpuna bağlarız, Sf. 3801.
- ÖNDER ALİ RIZA: Folklorcularımız: Mehmet Önder ve Konya halk bilimi, Sf. 3514 — Mehmet Fahrettin Kırzoğlu, 3595 — Hikmet Dizdaroğlu, 3737 — Cahit Öztelli, 3819 — İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu, 3903.
- ÖNDER MEHMET: Şeyh Galip Konya'da Sf. 3647 — Gerçek Nasreddin Hoca, 3790.
- ÖZSAĞDIÇ MAHİR: Ürgüp'te yağmur duası, Sf. 3815.
- ÖZTELLİ CAHİT: Mahmut Paşa menakibi (I), Sf. 3506 — (II) 3541 — Pir Sultan Abdal hakkında yeni notlar, 3566 — Kitaplar arasında: «Sümmanlı» ve «Bayburtlu Celâli», 3594 — Cönklerden derlemeler: Yakupzade, Emiroğlu, Kara Mahmut, Karaca Oğlan, Kâtipoğlu (I), 3625 — (II) Âşık Hamza, Mahiri, Köroğlu, 3649 — (III) Kâtibi, 3690 — Halk hikâyelerinde kahramanların tanımı, 3729 — Zahman kelimesi üzerine bir araştırma, 3849 — Cönklerden derlemeler: (IV) Âşık İbrahim Pir Ali, Levni, Köroğlu, 3910 — Öksüz Âşık, Sevhî, Hadiki, 3943.
- RUSTOW A., Prof. Dr. (Türkçesi: Prof. Dr. Orhan TUNA) Zirai folklor ve mahiyeti, Sf. 3617.
- ŞAFAK İHSAN: Hereke'de Hacet Bayramı, Sf. 3776.
- ŞEKER BAHATTİN: Erzincan halk oyunları ve folkloru, Sf. 3915.
- ŞIKTAŞ FAZİL: Kağızman yöresinde Alevilik, Sf. 3570.
- ŞİMŞEK İHSAN: Hasibe Hatun'un ağıdı, Sf. 3667 — Gizzik Duran'ın ağıdı, 3704 — Kozandağları ve Kozanoğlu, 3738.
- SİPAHIOĞLU ENVER EMİN: Ordu yöresinden mâniler, Sf. 3613.
- SARIHAN ZEKİ: Karapınar'ın Akçayazı köyü kına geceleri türkülleri, Sf. 3893 — Akçayazı köyü yemekleri, 3936.
- SATIN AYLA: Çırakman Köyünün folkloru, Sf. 3576.
- SAYGI OSMAN: Türklerde hayvan sevgisi: At ve ağıt, Sf. 3546 — Polatlı'nın Karakuyu köyü düğün âdetleri, 3652 — Çukurovalı Abdal Koca ve ölümü, 3759 — Kızılcahamam folkloru: Kız alma, heybe koyma, nişan, düğün, 3876 — Ernik yağ ve Kozanoğlu'na dair, 3954.

SEVİNÇ EMİN: (Mustafa Özer'den derlenmiştir) Akdağmaden'in Örenkale köyünden gelin ve oğlan deyişmesi, Sf. 3527 — Akdağmadeni köylerinde bulgur çekme, 3564.

SEYHAN ÖZCAN: Silifke halk musikisi üstüne, Sf. 3765 — Karaman'da Yunus Emre ilâhileri, 3846.

SUNGUROĞLU İSHAK: Harput'ta kına geceleri, Sf. 3859 — Harput'ta Aile Kavramı ve mukaddes yuva, 3966.

SURAL MAHMUT: Konya masalları: (1) Nakert ile Cömert, Sf. 3572 — İyi kalpli kız (2), 3611 — Devi denizden geçiren Mahmut (3), 3641 — Konya türkü ve tekerlemeleri, 3917.

TAN NAİL KAYA: Karahan'da ölü gömme ve yas tutma âdetleri, Sf. 3712.

TANYILDIZ RIFKI: Devgeriş köyü monografisi ve folkloru, Sf. 3885.

TANYOL CAHİT, Prof. Dr.: Yitik halka: (I) Folklor ve Toplumculuk, Sf. 3701 — (II), 3758 — (III) Nasreddin Hoca, 3786.

TUNA TUĞRUL: Eski devirlerde vergi uygulamaları, Sf. 3869.

TURAN MUSTAFA: Camışlı köyünde bulgur çekimi, Sf. 3946.

TÜRKOĞLU SABAHATTİN: Edirne ve yöresi halk oyunları, Sf. 3853.

TÜRMEH HAYRET M.: Allah adı ile başlayan halk konuşmaları, Sf. 3522 — İnsan organları üzerine atasözleri ve deyimler, 3681.

UYGUNER MUZAFFER: Hun savaşçılarının türküsü, Sf. 3927.

ÜNVER A. SÜHEYL, Ord. Prof. Dr.: Mahya ve mahyacılık, Sf. 3636 — Türkiye'de eski ruh sağlığı üzerine bir deneme, 3911.

YANBEY MAHMUT KEMAL: 1938 de Bayburt'ta yapılan saz şairleri bayramı: Aşık Hicranî'nin şiirleri (VI), Sf. 3639 — (VII) 3697 — Aşık Burhanî ve Şiirleri (VIII), 3724 — (IX) 3749 — Aşık Hilmi (X), 3781 — Aşık İlhamî (XI), 3837 — Aşık Esnani (XII), 3888 — Hicranî ile Burhanî'nin müşaareleri (XIII), 3908 — (XIV), 3944 — (XV) Ve bitiş, 3963.

YARŞI ALİ: Afyon'un ortasında kalesi türküsü, Sf. 3518.

YETİŞEN RIZA: Naldöken'de erkek giyimi

(IX), Sf. 3565 — Naldöken'de toplumsal hayat (X), 3882 — Naldöken'de sayılı günler ve inanışlar (XI), 3948.

YUND KERİM: Uğur böceği ve uğuru, Sf. 3554 — Kenger ve Silifke'de kenger kahvesi, 3623 — Silifke'de Kürt köyünün adı, 3731 — Ölüyün Körü deymi ve dolaşısile, 3937.

YÜCE ŞENER: Bucak ilçesinde ölgülü (ölüm dolayısıyla yas ve ağlaşma geleneği), Sf. 3567 — Bucak ilçesinde Hıdırellez ve bahtıbar, 3741 — Burdur türküleri, 3851.

YÜKSEL AVNİ: Akdağmadeni'nde çocukların yağmur duası, Sf. 3720 — Akdağmadeni'nden tekerlemeler (I), 3770 — (II), 3874 — Akdağmadeni'nde Çekirge ve Cenderme oyunları, 3930.

YENİ ÇIKAN ESERLER:

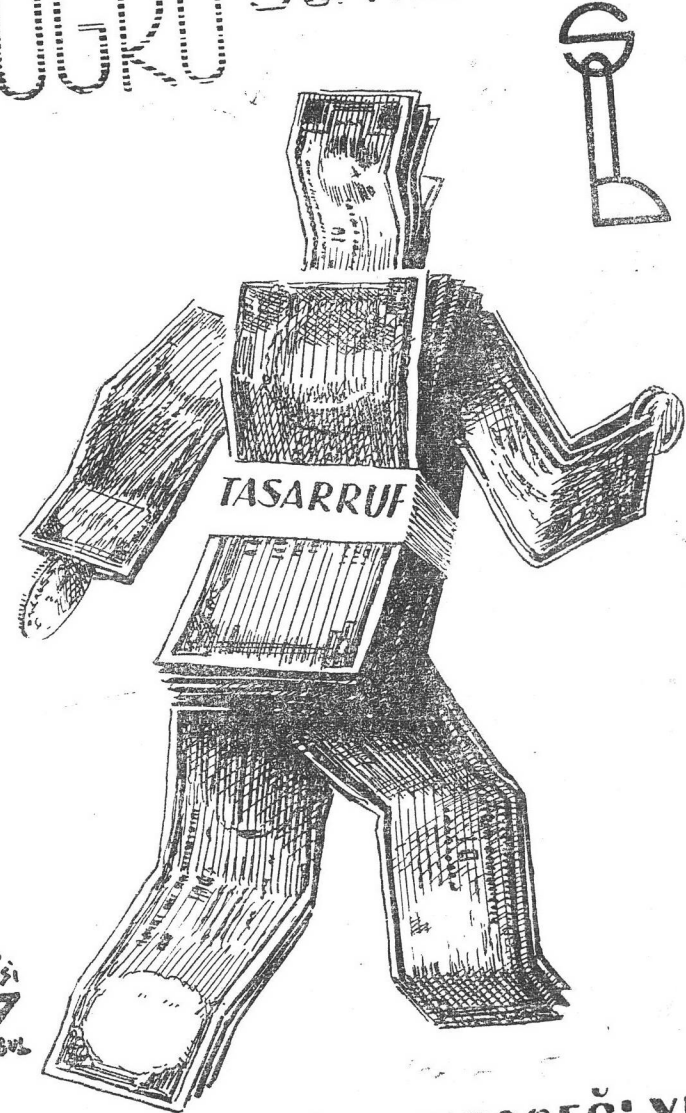
Sf. 3525 — 3540 — 3575 — 3601 — 3626 — 3657 — 3691 — 3720 — 3736 — 3766 — 3824 — 3861 — 3894 — 3900 — 3948 — 3968.

DİĞER YAZILAR VE OLAYLAR:

OKUYUCULARIMIZA, Sf. 3497 — Selçuklu - Kars Özel Sayımız, 3502 — Yedinci Halk Oyunları Bayramı, 3520 — Kars'ın Fethi'nin 900. yıldönümü kutlandı, 3521 — Bayilerimiz, 3523 — Folklor Enstitüsü kuruluyor, 3558 — Yeni Yazı İşleri Müdürümüz Bora Hınçer görevine başladı, 3610 — Bu yılki Nasreddin Hoca Şenlikleri ve Nasreddin Hoca Özel Sayımız, 3740 — Sosyoloji Dergisi, 3746 — Nasreddin Hoca'ya dair Dergimizde çıkan yazılar bibliyografyası, 3786 — Akşehirde Hoca ile ilgili gelenekler: Düğünde koltuk sonrasında, ilk çocukların göbeği kesildiğinde ve yolculuğa çıkarken ve dönüşte, 3798 — Dergimiz 17 yaşında, 3824 — Bakırköy Halkevi ve Robert Kolej Folklor Kulübü Halk Dansları Toplulukları'nın başarıları, 3845 — Hayvanla ilgili folklor çalışmaları yapanlara, 3848 ve 3881 — Dergimizin satış yerleri, 3846 — Dokuzuncu cildimiz de tamamlandı, 3974 — İndeks (IX. Cilt). 3975.

DOĞRU SÜMERBANK

TASARRUFLARINIZIN GİDECEĞİ YER SÜMERBANK OLMALIDIR